

CARTA

À LA RENAIXENSA¹

SR. D. ANGEL GUIMERÀ.

OLT apreciat senyor meu y benvolgut en las musas; tant agrahit me sento á la seua cordialíssima carta, en est punt rebuda, manifestantme per son compte, y en representació dels demés Srs. Redactors de «LA RENAIXENSA,» llur reconeixement pe 'l judici que d' eixa proferí dins ma improvisació, (per cert ben malgirbada), feta en la solemnitat que celebrá lo «*Fomento de la Produccion española,*» la vetllada del 17 del corrent mes, que totduna m' afanyo á contextarli, aprofitant uns moments escadu-

¹ Havem rebut l' adjunta carta contestació á una anterior nostra y nos apressurem á publicarla per la grata promesa que conté pera 'l catalanisme. Escusem dir que acceptem ab efusió la galant oferta del eminent professor de nostra Escola de Medicina.

sers que de respiro 'm dona l' imperatiu tragí de la clientela.

Permetim ans de tot ferli present, que rés me dehuen, ni vosté, ni 'ls seus benemerits companys de empresa literaria, pe 'l consabut passatge de mon encomiástich discurs destinat á sintetisar en apinyada toya la luxurianta efflorescencia de Catalunya de mitjant segle ensa. «La Renaixensa» obra de vostés es, no meua; jo unicament me vaig concretá á calificarla y, puig sens mentar son nom, y tant sols per aquellas calificacions de 'ls meus llabis despresas, tothom va entendre qu' á l' obra de vostés me referia, just es que el mérit regolfi cap á vostés no cap al orador, qual merit queda reduit á haber bosquejat de la dita REVISTA una fidel semblança.

Ja veu, apreciat senyor, que en eix punt tinch, devant lo merit de vostes, tanta rahó com podria tenir un mirall al refusá los elogis qu' una gallarda nina li dirigís, en alabança de sa propia hermosura per l' argent viu del transparent cristall reflectada.

Més aixó es, com se sol dir, pá y mel per l' excés de favor que vostés me dispensan instantme á que 'ls remeti quelcom de ma cullita per las planas de «LA RENAIXENSA» ¡Aixo si que no té perdó de Dèu! ¡Cualsevulla diria que, cansats de ferho bè, volen ara variar un poch publicant produccions meuas!

Obligat la major part del dia á *fé-l-'home*, parlant en castellá, y no habent tingut en ma vida mes punt de contacto ab las catalanas lletras que 'l poch menys que matemàtich, per lo exiguo, del parlament de Presidencia dels Jochs florals de 1872, d'una decissiva influencia, tal volta, en lo subtat revifament literari que després d' aquells anys de sequia s' es notat, mes per cap terme, ni filològica, ni literariament abonat per valdrer á son autor lo titol de catalanista, no 'm sento francament, ab prou pit per dirlos: «Conteu ab mi,» puig temo qu' eix *mi* resultas un *mi bemol*, condemnat á encongir las expansivas armonias que en dó major tots vostés junts entonan.

Un estudi no obstant, me balla fá temps pèl cap, que podria esdevindre molt útil al conreu científich de nostra llengua, y fins no dubto que deixaria esmossats á més de quatre escriptors castellans, d' aquells qu' un cop han negat qu' existim, ja 's quedan tan tranquils crehientnos á la fossa. Refereschme á una formal FONETICA COMPARADA DE CASTELLÁ Y CATALÁ, prenent per norma, com á terme absolut, la fonética russa, ó sia, la mes rica avuy-per-vuy de las llenguas europeas, baix lo concepte acústich.

Si un tal tema 'ls escau; si vostés, que tant á fons coneixen l' estat actual de conreu de nostra llengua, trovan novetat en ma idea, si poguessen, en cas afirmatiu, tindre á ma una sola mostra tipogràfica d' Alfabet rus, y si Deu vol y quant *la humanidad doliente* m' ho permeti, ab molt gust redactaré, dedicantlo á «LA RENAI-XENSA» un article ó dos sobre l' expressat asunto.

Entretant y per demostrarli que quant se tracta de dar un cop de má á la saca d' un company per ajudarlo á carregársela á las espatllas, si se dir «no puch,» no puch dir en cambi «no vull,» m' atrevesch á remétrerli y dedicarli, l' adjunt aixarrehit *Soneto*, en loor del Travall, que nits passadas, mogut pe 'ls triunfos dels nostres productors, y encar que aclaparat de son, vaig gargotejar, lo-grant deixondarme per estudiar un rato ans d' anarmen al llit, qu' era mon objecte.

Y ara sols me resta dirli, que tant vosté com tots los redactors de «LA RENAI-XENSA,» trovaran sempre un bon company y amich en la desvalguda persona d' en

JOSEPH DE LETAMENDI.

20 janer de 1878.

GRANS EXEMPLES

I

LA RENAIXENSA DE IRLANDA

Srs. Directors de LA RENAIXENSA.

VEUS aquí, amichs meus, eixas fullas de apuntacions que en estonas de il·lusió vaig traure de mas lectures, lectures fetas pera convèncerme de que no seria un fet exòtich en la historia del mon lo pervenir que desitjava per la nostra patria. ¿Somio, ó sent mon cor los símtoas precursors y confosos de la realitat que ha de esser algun dia?

Si m' anticipo als temps, ó si es finida per sempre la esperansa de que tornin catalans á trepitjar aquesta terra que encara avuy porta 'l nom de Catalunya... tant se val; mas apuntacions serán per la vostra hermosa Revista un article mes, que senzillament ve á mostrarvos ab exemples positius y vivents que hi ha quelcom que forma la

naturalesa constant dels pobles, nascuda ab la rassa y educada ab la historia, y que al violentar voluntariament ó forsada aquesta naturalesa, es obrir la caixa de totas las malalties políticas.

Sempre mes vostre.

J. PELLA Y FORGAS.

CARACTER DE LA RENAIXENSA DE IRLANDA.

HISTORIA DE LA DOMINACIÓ INGLESA.

Com mes s' estudia la historia de la agitació de Irlanda en aquest sicle, altre tant un hom se convens que la causa fonamental del moviment es una qüestió de rassa; qüestió de rassa promoguda pel despotisme de Inglaterra y enverinada per antagonismes relligiosos.

Que aquestos antagonismes han sigut motiu ó excusa de las mes erradas opinions sobre 'l veritable carácter de la agitació del poble irlandés, no cal sino llegir lo que han escrit autors, mes ó menys jacobins, pera creure que 's tractava de un poble degradat y fanátich, fortalesa de la monarquía y del «papisme;» y no cal també sino fullejar las obras de certs escriptors católichs, per qui Irlanda agitada es sols la filla del catolicisme combatent ab tota l' heroicitat dels martyrs per la fe de la esglesia romana.

No es aixó. La mateixa qüestió relligiosa en la «illa dels Sants» en la «Verda Erin» comensa per estar subordinada á la allí sempre qüestió principal, la de rassa. Cada volta que 'm ve á las mans algun treball inspirat ab ideyas preconcebudas per aquell estil, y es mes sovint que no plou puix es criteri molt admés en aquest punt, recordo aquella bellíssima plana escrita per un historiador

eminent de aquest sicle, lord Macaulay. ¹ «La Reforma, »diu, va esser una revolució moral al mateix temps que »ho era nacional, va esser no sols una revolució dels laichs »contra 'ls clergues, sino de totas las branca de la gran »rassa germánica contra la dominació extranjera. Hi ha ab »aixó una circumstancia que diu molt, ço es: que en cap so- »cietat un xich important que no parlás la llengua teutó- »nica va convertirse al protestantisme y que per tot arreu »hont se parlava un idioma derivat de la antiga llengua »de Roma ha prevaescut la relligió de la Roma moderna. »En aquest punt prengué una direcció ben particular lo »patriotisme dels irlandesos: feren objecte de llur odi á »Inglaterra en lloch de Roma, tota vegada que no 'ls »mancavan rahons pera aborrrir als sobirans inglesos que, »com Enrich VIII. é Isabel habian sigut los capdills del »gran cisma. Juntá en son cor la rassa vensuda, insepa- »rablement l' entussiasme relligiós ab l' entusiasme nacio- »nal, durant la lluyta estéril que sostingueren duas gene- »racions de princeps milesians contra la dinastía dels »Tudors. La flama de la antiga rencunia del celta contra »l' sajó se revifá ab la nova disputa del papisme y 'l pro- »testantisme.» Mes que aixó, ho prova 'l ser la lluyta entre Irlanda é Inglaterra ben anterior á la Reforma, y á mes, l'exemple de avuy en dia en que derrera de la emancipació dels católichs s' ha format un gran partit en que hi figuran gents de tota procedencia relligiosa y que per unich fi se proposa la independencia llegendativa, la autonomía de Irlanda.

Es la rassa que pobla la Inglaterra y gayre bé tota la Escocia, de procedencia sajona y normanda. Dominadora y de aspres costums, individualista y aferrada á sas tradicions fou la primera, y avassalladora, absorvent y egoista la segona; semblants totas duas formaren lo fonament del caracter inglés; aymant de sas tradicionals lleys y cos-

¹ Edició francesa de sa historia de Inglaterra. Paris 1866, t. I, cap. I, pág. 60. Vejas també 'l cap. VI, t. II.

tums, pero dominador, interessat, més volent las llibertats per propi egoisme que per generós impuls del ànima. Los sajons conquistan la Gran Bretanya y despullan de tota llur propietat y oprimeixen als indígenas; los normands trauhen als sajons del seu domini y ¿qué 'us diré? no cal més que recordar las tristas pàginas de la historia del sicle XI pera esgarrifarse ab aquell bárbare excés de despotisme, que pera oprobí de la humanitat ha descrit la má mestre del gran historiador Trierry: recordéu aquella mena de conquistar un poble absorvintlo, fonentlo del tot ab l'altra, no ja prenentli 'ls seus drets polítichs sino fins la propietat del sol del seu territori; recordéu aquell célebre llibre dit del Judici Final, dels normands, y comprendréu llavors per qué una renglera de crims é injusticias y una confiscació general, com feyan los conquistadors de la antiguitat, forman de Irlanda no sols una nació *presa* sino *confiscada*, ó en térmens no tant fins, com diu un escriptor modern, una nació *robada*.

Per sa desgracia, la població de la Irlanda es de origen celta ab totas las virtuts y defectes de aquesta rassa. En sa bandera verda té estampada una arpa, emblema de la poesia y de la música, de que per temps antich foren los irlandesos lo primer poble de la terra; mostra aixó ja desseguida, que es un poble de imaginació, franch, noble y enemich de tota ideya d'unitat que es la mort, bo pera arribar fins al martiri y al heroisme per la causa de la seva dignitat, que per la veu de O'Connell ha dit «que era la causa de tota la humanitat en cualsevol cantó de la terra en que la opressió 's pratique.»

Una centuria feya que 'ls normands eran senyors de Inglaterra quan un traydor feu desembarcar á Irlanda 'ls primers soldats de Enrich II. Prompte pero incompleta conquesta, seguida de algunas revolts y un tractat entre Enrich II y O'Connor, qui pretenia pactar en nom de tota la Irlanda, foren los principals fets de la invasió. Per molt de temps los conquistadors hagueren de contentarse ab una petita encontrada ben aparellada de fortifica-

cions y empalissadas, *The Pale*, colonia militar que 'ls irlandesos ni dins de son fortificat reclos en pàu deixavan. Pero las discordias de la Irlanda feyan que no pogués foragitar de una vegada à sos opresors; sols quan un pretendent com Eduard Bruce germá del libertador d' Escocia en 1313, se presentava, la causa de la independència prenia unitat y forsa, y quan s' encenia aquella guerra civil dita de las dos rosas, los irlandesos la prenian per pretest pera treballar per llur independència. Al venir la Reforma és quan se completa la dominació inglesa; pocas setmanas avans de la mort d' Isabel, Mountjoy la deixa llesta, y era després de quatrecents anys que comensat s' havia; tant que bo y totas las revoltas de O'Neill, O'Donnell y 'l comte de Tyrone, primers héroes de la independència 'ls derrers descendents dels reys irlandesos anaren á besar la má de Jaume I en son palau de Whitehall.

Y veus aquí en quatre mots com fou presa Irlanda. La historia de com ha sigut dominada ó *robada* es lo camí de un calvari. Enrich II repartí entre 'ls seus barons inglesos la propietat de las terras irlandesas. Una lley de Eduard II va permetre á tot senyor inglés rompre 'l testament de sos vassalls irlandesos disposant ell de llurs bens ó quedantsels. Lo govern d' Enrich IV prohibí la emigració de la Irlanda. Tot marxant inglés que negociajés ab irlandesos era punit com un criminal, y fins qualsevol inglés que ab ells fos trobat en conversa era considerat espía y enemich del rey. Eduard IV, entre altras cosas, disposá que tot inglés casat ab irlandesa quedava vassall esclau en bens y persona, disposició relativament suau comparada ab aquella estranya lley d' Enrich IV del any 1447, que considerava com «enemich irlandés» y per lo tant era penat á mort, tot home que 's deixás creixer los bigotis! Vingué la Reforma á enverinar encara més lo despotisme.

Drogheda y Wexford vegeren tota llur guarnició y població degolladas per los soldats de Cromwell; lo general Jonnes feu fusellar de una sola vegada 4,000 presoners

irlandesos. Aufegadas aixís ab mars de sanch las rebelions, comeusava llavors sens pietat la confiscació de las terras; la reyna Isabel ne confiscá 600,000 acres, Jamme I dos milions, y son govern, al voler fer un nou catastre, va trobar que gayre bé tot lo territori de la Irlanda era de la corona y que tot lo Connaught debia incorporarse; set milions de acres se confiscaren durant las guerras de la república y més de un milió als comensaments del regnat de Guillem III; la població católica quedava no més que ab la quinzena part y la més dolenta del territori y la que havia escapat del degollament fou enviada á América ó arreconada com un miserable remat cap al Connaught al crit de ¡cap al Connaught ó al infern!

Prou: Tot aquest sagnant despotisme no es tant malehit com lo que vingué després de la cayguda dels Estuarts, que, mal per mal, era despotisme franch y obert, tenia quelcom de incivilisat y primitiu, y aixís no necessitava disfressarse ab lo trajo de la legalitat y de la justicia, com lo que de llavors en avant inventaren los advocats y lleghistas; despotisme á la *moderna* que tendeix á dominar los pobles encallantlos en la fanguera dels vicis, ó poch á poch arreballantlos de sas entranyas tots sos elements històrichs y de rassa, sa llengua, sas costums, sa dignitat, fins son trajo y fesomía.

Res de estrepitosas y terribles represalias, que aixó fan ressonar més del que convé 'ls crits de la víctima; las lleys, y las lleys penals, *Penals laws*; veus aquí 'l sistema que comensá ab lo segle XVIII. Res aparentment polítich, pero en cambi tot contra la organisació de la familia y la propietat que en Irlanda, com per tot, es fonament del esperit nacional. Comensant perque cap católich podia adquirir propietats immobles, (1703) que si era arrendatayre no durás son contracte més de 30 anys, y que pagás per arrendament al menys los dos tersos dels fruyts; que no pogués tenir cavalls més valent de 5 lliuras esterlinas, y que si era industrial no pogués tenir més de dos aprendents; que no fos permesa la exportació de bestiar (1663

y 1666) ni tant sols llanas (1697) acabaren per comprendre com se destruhia la propietat industrial y agrícola. Ara, de com se matava la familia, sols vos diré y ¡que ho recordin los catalans que son prou estúpits pera defendre lo sistema castellá y francés de la divisió forcosa de la herencia! lo govern inglés pera empobrir als irlandesos y, com diu Burke, pera que las petitas familias que no podian aixecarse per la industria ni per la inteligencia, se vejan privadas de servir cap propietat, posá la obligació de dividir la herencia en parts iguals; sistema no admés ni per la Inglaterra ni pels Estats Units d' América. ¹ No ha exagerat Burke dihent de aquest sistema «que era una »máquina de un enginy may vist y de un treball acabat, »molt més bona per la opressió, per l' empobriment d' »un poble y l' enviliment en sa persona de la naturalesa »humana, que tot lo que jamay haja produhit la perversitat del home.»

Pero diuhen los escriptors unitaris á la escola francesa. ² «Tres sicles de opressio no han pas dominat la Irlanda y 60 anys de llibertat no la han pas unida á Inglaterra.» ¿Com aquest poble encara se revolta, disfructant de las *benedictions* de la llibertat inglesa? Es que eternament ha de dur en lo front la estigma de *rebelde*?

Deixant de dir que aquest estigma sempre sol ser lo calificatiu dels *pobles virils y dignes*, y deixant també que

¹ J. DE LASTEYRIE. *Revue des deux mondes* 15 Setembre 1860 y 15 Novembre 1865. BLOK. *Dictionnaire de la politique* article Irlande.

² Los antichs legisladors que com Licurgo manaren lo forsós partiment de la herencia, volian combatre l' luxu; la disposició d' Inglaterra era per rompre la tradició nacional servada en las familias. Avuy per sort aquesta lley está en desús, com també la vella costum irlandesa *gavelkind*, de fer parts iguals de la herencia intestada, ho diu LE PLAY. *La Reforme sociale en France deduite de l' observation comparée des peuples européens* tom. I, pág. 119 y II, pág. 158. Paris 1864. Per la historia de la opressió de la Irlanda vejas la gran obra de PERRAUD *Etudes sur l' Irlande Contemporaine*, 2 tom. de 534 y 605 pág. en 4. Paris 1862. HAVERTY *Hirtory of Ireland*, Dublin 1860, y l' curiós llibre traduit en diferents idiomas del Baró de Haulleville, la edició castellana que s' ha publicat á Barcelona ab lo titol *Porvenir de los pueblos católicos*. Imprenta barcelonesa 1877 un tomo en 8.º de 279 páginas.

la llibertat inglesa no es un menjar que de segur haja de fer profit á la Irlanda ni la condició de sa felicitat, debém dir que no es pas cert hajan passat los 69 anys de llibertat que s' diuhen, ni que avuy abdós pobles estigan ab iguals beneficis. Vejas sino l' estat de siti en que per un seguit está subjecte la Irlanda ¹ vejas las ridiculas disposicions sobre l' registre de armas, vejas lo violament de la correspondencia privada, segeixes las sessions del parlament britanich pera trobar que las lleys pera la Irlanda se arreglan depressa y corrents en una sola proposició al fi de la legislatura, vajan á las reunions dels jurats y tribuns pera veure com se trampeja la ley en contra 'ls catolichs, la condició del poble, y per ultim que pregunten als infants irlandesos, pels seus estudis, pels seus mestres, que fullejen los llibres de lectura y que escolten fins quan al eixir de la escola resan, y ab bona fé fortment se enu- jará tot fill de un poble libre. ²

LAS REVOLUCIONS

DE NORT-AMÉRICA Y FRANSA. — LA UNIÓ LLEGISLATIVA. —
O'CONNELL.

Al rompre la insurrecció nort-americana l' any 1776 comensá la renaixensa de la Irlanda y la reconquesta de

¹ La ley marcial sospenent l' *habeas corpus* y otras llibertats l' any 1800, seguí pel 1801, despres pel 1804, reemplaçada per una altra ley marcial pel 1807, que durá fins pel 1810, renovada pel 1814 continuá pel 1815 fins lo 1817, torná á esser posada pel 1822 fins lo 1825 restablerta pel 1833 durant fins lo 1839. Una altra ley marcial del any 1848 durá fins lo 1855. Per la fam de 1860 lo Parlament enviaba una nova ley marcial per tota contesta al poble afamat de la Irlanda.

² De las 14 obras elementals de las escuelas públicas 13 son compostas per inglesos y escosesos. Una, pels noys mes grandets, es un volum de 408 págs. que tracta de ciencia, historia y literatura; tota la historia de Irlanda está en estas ratllas: «Vers la fi del sicle XII Enrich II d' Inglaterra » invadeix per primera volta la Irlanda, y obté l' homenatge dels reys irlandesos. » La geografia de las escuelas sols diu: «Al Est de Irlanda hi ha » Inglaterra hont hi viu la reyna; molts dels habitants de la Irlanda son » nats á Inglaterra; parlém una mateixa llengua y formém una mateixa » nació. » De un llibre de literatura foren tretas duas poesías per massa nacionals. En fi ab un himne—oració que 's canta en las escuelas, los noys

sa autonomia. Tenint guerra llavors lo govern britanich ab la Amèrica del Nort, Fransa y Espanya, va traure sas tropas de la Irlanda. Desseguida un gran alsament nacional posá á las armas á 60,000 irlandesos y obligaren (1782) á revocar la lley que posava sota l' parlament de Lóndres lo poder legislatiu del parlament de Dublin. Aixó fou l' exemple de Amèrica y la obra de las societats que adhuc en temps de la mes gran repressió aguantaren encés lo foch de la patria y en los derrers temps tenian la terra de Irlanda en la mes fonda agitació ¹ En aquest punt esclatá la revolució francesa. Pels camps de la Verda Erin resonaren las frenéticas estrofas de *la Marsellesa*, y s' presentá l' sabi llegista Wolf-Tone y fundá la gran asociació dels *Irlandesos units* (1792) composta per un igual de catolichs y protestants. Inglaterra espahordida cuitá á fer concessions, com la de que 'ls catolichs poguessen entrar en la magistratura y tinguessen vot electoral. Mes no s' va aturar per aixó la torrentada revolucionaria y 'ls insurgents declararen que volian la separació total entre la Irlanda y la Inglaterra. Prompte la insurrecció fou grandiosa y obligá als protestants á fer una contra asociació ab lo nom de *orangistas*, y al govern britanich á desembarcar un gros exercit. Enviat pel Directori secret de Dublin, Wolf-Tone se n' va anar á Paris pera venir acompanyat de 100,000 republicans francesos estenent en l' ayre una bandera que tenia pintada al mitj de ella una arpa ab las paraulas *Erin go bragh* (sempre Irlanda ó visca Irlanda.) Una fortuna de temps va esbargir los vaixells de la expedició de 1796 y una desfeta en la

irlandesos donan gracias á Deu de haber nascut «bons minyons *inglesos*»
—PERRAUD. *Et. sur l' Ir.*

Si aixó mou á algun curiós á repassar las obras de text, de Espanya, veurá en aquest punt... tot lo que fa per Catalunya.

¹ Encara avuy en las conversas á la vora de la llar se contan per Irlanda los grans fets de la societat dels *White-boys* (fills blancs), la dels *Hearts of oak* (cors de roure) y *Hearts of steel* (cors de ferro) Los uns no pagavan los arrendaments, altres assassinaban los oficials inglesos, altres prenian de bella nit als propietaris mes opressors, feyanlos fer un llarch camí y 'ls enterraban fins al coll en un forat y drets, etc., etc. FLEURY. *Historia de Inglaterra*, ed. castellana, cap. XXXIV.

que guanyaren los inglesos va matar la de 1798, en la que, fet presoner, Wolf-Tone morí en la forca.

Llavors sense res que tèmere lo govern britànic y aprofitant l'estaborniment en que per tants desastres estava Irlanda, determiná suprimirli fins sas derreras llibertats, com era son parlament nacional. Pera donar un aspecte legal á la supresió no hagué de fer mes que comprar los diputats del parlament irlandés, gayre bé tots protestants¹. Al presentarse la proposició, va aixecarse y ab veu retrunyidora O'Donnell diputat de la minoria cridá. —«Jo demano que la cremin! — Si, va dir un altre, que per la ma del butxí sia cremada!» — Protestas estérils: una majoria de 118 vots contra 73 consumá despres de 631 anys de lluyta (1169 á 1800) la *Unió* de la Inglaterra y de la Irlanda.

Fora la unió! va esser desde aquell dia 'l crit dels patriotas, y al cap de tres anys ja enredavan una grossa conspiració ajudats per Napoleon I y comandants pel noble y jove Robert Emmet, interessant y hermosa figura que ab condol veu l'historiador pujar los esglaons del patibul.²

Vint anys de quietut passen llavors per la Irlanda com precursors de la aparició de un geni predestinat á conduir per altres camins que no fossen per camps de batalla, la causa irlandesa; vint anys en que la Irlanda pensés serenament en la gran errada que habia feta en contestar sempre á la opressió inglesa llensantse á las armas, errada tan mes grossa desde 'l dia que Inglaterra va comensar lo despotisme que podriam dir legal, ja que fou ab las lleys penals. Pera esta nova tendencia no 's calia pas un general, sino un jurisconsult, que ab tanta manya sapigués portarse ab lo govern com ab lo poble, que agités aquets pera espantar aquell, ab tanta trassa, que la sublevació á punt de rompre desapareixés quant

¹ Fins son conegudas y probadas las qualitats de diners que en compensació s' entregaren. Vejas G. BEAUMONT *L' Irlande sociale politique et religieuse* II tom en 8.º Paris 1863 (7.ª edició) tom. I pág. 201. FLEURY cap. XXXIV.

² BEAUMONT, tom. I, pág. 203.

fos convenient, y aixis segur de la confiansa dels irlandesos, de una en una, ab activitat y fermesa aprofitant tota mena de ocasions reconquistás las llibertats perdudas. Aquest fou Daniel O'Connell.

Com sa familia era católica, en sa juventut va estudiar fora de la gran Bretanya, retornant en los dias en que s'extenia per tota Irlanda la influencia de la gran associació de emancipació dels catolichs. Ben aviat la seva iniciativa y la febre de treballar que 'l movia, feulo passar devant dels capitosos de la associació, de la que va serne 'l mestre y per ella l' arbitre de tota la Irlanda, aytal que com diu Beaumont potser no 's trobaria un sol exemple de un home que fes lo que volgués, sens la forsa, de una nació de mes de set milions de habitants, sino vejau los homens que desde César á Napoleon per llur geni ó virtut han dominat als pobles; ¿Quin es lo secret de semblant prodigi? Está en lo caracter de la Irlanda, que ab sas inmensas miseries, la seva gent rústega, animada de pasions homogeneas, presentava la terra millor del mon pera criar la grandesa de un sol home, y está també en lo moment históric lo mes just y dispost pera sa vinguda.

Al arribar l' any 1828, creu O' Connell ser la hora de una gran resolució á pendre. Se tractava de que 'ls catolichs tinguessen lloch en lo parlament y en los oficis publichs. O' Connell se presenta als electors del comtat de Clare dientlos «La lley vos prohibeix enviar un católich al Parlament, donchs bé! jo so católich! nomenaume!» Pero mes difícil era ser elegit que entrar en la Cámara: pera esser elector calia pagar contribució y com tots los richs eran protestants y cuasi be tots los católichs eran pobres, los únichs electors eran los arrendatayres entregats á la discreció del propietari protestant. Aquestos arrendatayres no tenen fet cap contracte, aixis es que sense mes ni mes se 'ls hi pot traure la terra. Ara be, aquesta expulsió ó com alli diuhen *evicció* es ben be la ruina, puix no hi ha indemnissació per las millors fetas: pelada reberen la terra habenthi de edificar llur casa que 'l dia de la expulsió 'ls hi enderrocan. Aquesta es la feyna que té la *crow-*

bar-brigade. Y aixó sovinteja: en proba que del 1841 al 1851 aixis s' han destruhit 282,000 cases y no mes en lo 1849 quedaren sense domicili 50,000 families. Veus aquí com cada vot á favor de un católich (la votació no es secreta) sol esser la miseria de una casa.

Quan O' Connell se presentá als electors de Clare no 's pot dir la agitació, la lluyta entre 'l partit oficial, l' exercit, la riquesa y la gent pobre ab la associació. O' Connell elegit per una inmensa majoria se 'l vejé voltat de 60,000 homens que ab mostra de victoria tots duyan branca de arbres en llurs mans; callaren tots y demunt de ells feu ohir l' agitador sa veu potent—«Los homens de Claré digué, be saben que la llibertat te sos fonaments en la relligió, y si han guanyat es perque la veu que per la patria s' aixeca, abans per la oració al Senyor fou aixecada. »Ressonan ara las cansons de llibertat en nostras estas »planuras, travessan los valls descompassan las colladas, »murmuran en las onas dels rius y dels torrents, y una »veu retronadora va repetint per tots los cantons de nos- »tras montanyas: ¡Irlanda es lliure!»¹

Si la elecció de O' Connell podia esser anulada pel Parlament, la situació de Europa ab lo gran augment del periodisme no comportava que Inglaterra s' esposés á una indignació general, y de segur á una nova guerra civil. Aixis, si 'us plau per forsa, lo bill de emancipació dels católichs fou presentat á la sanció reyal als 13 de Abril de 1829. La grandesa del célebre Robert Peel fou en aquest punt mes per sa prudencia que per son esperit de justicia.²

Haguda la emancipació, O' Connell dirigí desseguida l' moviment autonomista de sa terra vers un altre objetiu: aquest fou lo *rapeal union* ó sia la abolició de la unió legislativa ab Inglaterra, fundantse una molt poderosa associació per est objecte: De la historia de esta associació n' hi ha per escriure un gran llibre. L' any 1843 arriba á esser formidable, posa la primera pedra del edifici que en

¹ HAULLEVILLE, *Porvenir de los pueblos católicos*, pág. 69 á 92.

² Ho diuhen sas mateixas memorias PERRAUD, *Etud. sur l' Ir*, tom. I, llib. I.

son dia haja de servir pel parlament irlandés, fins alcan-
sa que 'l consell municipal de Dublin acordi per majoría
demanar la abolicíó de la unió, pero mes que tot, sap
aplegar aquells *meetings monstres* de quatre ó cinch cen-
tas mil personas. En un de aquestos inmensos aplechs
(sempre pacífichs) se havia pensat en que el poble irlandés
decretás que ell sol te 'l poder de ferse sas lleys, quan, ve-
'us aquí que 'l govern británich prohibí l' aplech conside-
rantlo ilegal y comensá un procés contra O'Connell. Con-
denat pel tribunal de Dublin, la seva causa passá en ape-
lació al de Westminster, ahont la cámara dels lords
reunida en tribunal de justicia debia examinar tant sols
si en la sentència s' havian infringidas las lleys ó 'ls
procediments. Rebé la Cámara l' parer dels advocats con-
sultors y, tots mancos un opinaren que O' Connell havia
sigut ben condemnat; despres de aixó 'ls jurisconsults se
retiraren. Segon's costum foren nomenats per entendre de
la causa los lords antichs magistrats; cinch se trobaren
serho ¿Que debia succehir si los jurisconsults habian
opinat per la condemniació, y la majoria de la Cámara era
contra O' Connell? Dins de una altra nació lo resultat era
segur, no á Inglaterra. Lo dia 30 de Maig de 1845 O'
Connell se presentaba devant del tribunal, com podria
ferho l' actor de mes talent: calmós y ab ayre com de
despreci: al entrar á la sala acompanyat de son fill, de
O' Brien y Blake s' ohí un repicament de mans y,
Mr. Berton, qui debia llegirli la sentència va esclafir en
plor sens poder contenirse. Al cap de poch's dias la Cá-
mara inglesa rebia elogis de tota Europa per la absolució
de O' Connell. ¹

¹ FLEURY. BEAUMONT, *L' Irlande* apendix á la 7.ª edició. Després del
procés, O'Connell acceptá la ideya de que en lloch de demanar lo *repeal*,
senzill, se adoptás com á programa del moviment un sistema de *unió fe-*
derativa, per axó s' oferiren en públich certámen tres bons premis pels
millors estudis pera ben marcar quinas institucions necessitaria lo *repeal*,
inspirántse 'ls autors en los exemples de *goberns federatius* com Suecia y
Noruega, etc.

LA JOVE IRLANDA.—

1848.—LA «TENANT-RIGHT.»—LOS FENIANS

Algun temps abans de la mort de O' Connell, y era allá als voltants del any 1844, la gran Associació del *Repeal* perdut havia son caracter y gran nombre y la flor dels seus associats; aquetsá qui comandavan Smith O' Brien y John Mitchell constituiren ab lo nom de *La jove Irlanda* un partit nou, que en los seus orogens no sostingué pas obertament una política de intrasigencia y revolta, tota vegada que aprobavan las *Resolucions de pau*, aquell acte en lo cual l' antich capdill declarava que cap circumstancia podia autorisar á una nació á pendre las armas. Mes lo cert es, que bo y sas declaracions pacíficas los partidaris de *La jove Irlanda* tenian en son cor la impaciencia y l' esperit belich, aixis que no trigá gayre á apareixer una associació separada ab lo nom de *confederació Irlandesa*, restant empero una gran colla de patriotas y tot l' estament eclesiástich en la antigua bandera glorificada per O' Connell. Ben aviat la mateixa *Confederació Irlandesa* se dividí en partidaris radicals, desitjants una próxima sublevació, y amichs del renaixement pacífich. En aquest punt estavan quan esclatá la revolució europea de 1848; trontollaren llavors tots los tronos, s' alsaren barricadas en moltes capitals, la cridoria revolucionaria arribá fins á Irlanda, radicals y conservadors emportats llavors com per un desvari correren á las armas plens de entusiasme. O' Brien va esser l' héroe malaventurat de aquesta revolta. ¹

¹ O'Brien era fill de un aristócrata protestant descendent de la familia reyal irlandesa. Habent anat á Paris y 'l govern provisional de 1848, habentlo pagat no mes que ab paraulas va convocar una convenció nacional de 300 membres á Dublin: aixó motivá la sublevació. Sens esperansa de vénsese redorsá vers las montanyas del Oest, ahont á Bellingarny, capitanejant alguns cents pagesos, va esser derrotat als 29 de Juliol de 1848. VAPEREAU, *Dictionnaire Universel des contemporans*, 2.ª ed. 1861.

Com que perderen, la Irlanda defallí llavors sens esperansa. De tots aquells ardis capitans de *La jove Irlanda* sols un restava viu, trist y concirós preguntantse ¿y ara que farém? Convensut de la ineficacia, Duffi, que aixis se deya, establí la societat dels «*Tenant-Right*» com si diguesem *dels censatayres*, ab l'intent de revifar la flama del patriotisme ab la escusa dels interessos materials. Los 30 ó 40 diputats que la societat enviá al parlament se vengueren al govern. La decepció dugué l' defalliment altra vegada y res patriótic tingué vida fins á la vinguda del fenianisme.

¿Que cosa es *Fenianisme*?

Diuhem pervé 'l nom de *Fioon*, antich y famosissim capitá de milicias de Leinster, ó dels *Fenii* que de Finlandia vingueren á establirse al mitjdia de Irlanda ¹ ó segons altres de una tradició fabulosa sostinguda en lo desé sicle per un glosador de las lleys irlandesas, qui fa descendre als irlandesos de *Feinius* rey de Fenicia espós de Scotia filla de Farahon, y per aquesta banda 'ls noms de Feini Scotts y pot esser de Fenians ²

Sabut lo nom ara no cal que escriptors inglesos preten gan desfigurar las causas vitals del fenianisme, ni menys que autors de Fransa, centralisadors y cesaristas, fassian del fenianisme un enigma inesplicable.

M. Bright digué un dia, que lleys dolentas y una política plena de deplorables erradas habian fet de Irlanda la terra de las injusticias y de la miseria. La estadística consignava per altra part que Irlanda era un dels pahissos mes poblats de la Europa. La historia de acort ab la economia ensenya que en un poble en que aquells dos factors, miseria y població, se reuneixen, la emigració es gran é inevitable, mes tractantse de un poble de rassa celta la mes

¹ *Le férianisme et les griefs de l'Irlande* per J. M. Gardet en la Revista *Le Correspondant* de febrer de 1867: lo mateix autor en la *Revue Britannique*, tom. V de 1865.

² *Les origines du fenianisme* per J. de Lasteyrie en la *Revue de deux-Mondes*, 15 Novembre de 1865.

colonisadora de totas. De l' any 1800 á 1840 s' espatriaren mitj milió de irlandesos: la esgarrifadora fam de 1847 y 1848, las bárbaras expulsions de molts pobres arrendatayres de terras (y aixó fora molt llarch de comptar) augmentaren aquell veritable escolament de la emigració vers l' any 1851. Cada primavera l' millor jovent de la terra se 'n anava; en mancos de 10 anys lo foch de 280,000 llars va apagarshi per sempre, y vingueren á baix parets y tauladas quedant pilons de runas en las campinyas desertas. Prou se 'ls vegé partir als pobres desterrats de un en un, jaquint, los brassos de llurs parents esclafint en plors y anantsen; los uns en concirós silenci, los altres expressant tot son dolor y ab tot l' apassionament de llur rassa. Omplian los molls dels ports de Cork, Galvay y de Liverpool. «En aquesta gran metròpoli de Inglaterra marítima, diu un escriptor abans citat, ¹ jo he vist passar la »seva trista colla fent via cap als vaixells que debian emportarsels, jo 'ls he sentits quan tot mirant la costa, lo »brugit roncant de las onadas se barregava ab llurs lamentacions y singlots». Empero molts fills de Inglaterra miravan impassibles aquellas conmovedoras escenas, no poch publicistas estavan gojosós de veure que se 'n duyan ben lluny á un poble torbulent, sempre rebelde dins de Inglaterra. Ah! ben aviat habian de sentirse 'ls efectes de consemblant escandol.

La emigració gayre be tota va parar als Estats-Units y lo element irlandés en aquella gran república va esser potent desseguida, manifestantse tant bon punt los exercits federals se retiraren finida la guerra dels estats del Nort ab los del Sut. Ja desde 1863 la societat dels fenians, organizada en los Estats Units, va fer saber al mon sos propósitos. Aquestos, en resumen, eran los principis autonomistas de O' Connell, malmesos per la influencia nort-americana y per la ideya comunista y socialista: principis

¹ Gardet. *Le fen. Corresp.* feb. 1867. En tot l' any 1866 s' embarcaren á Liverpool 80,000 irlandesos.

autonomistas duts fins al punt de constituir una república irlandesa, sense aristocràcia ni clergia tant si eran catòlicas com protestants ¹ «Jo declaro devant de Deu (de-ya lo jurament dels fenians) que abjuro tot compromís de fidelitat y sumisió á la reina de Inglaterra, y prometo de fer tots mos esforços per establir á Irlanda una república una é independenta. etc.» ² Va dirse que la societat dels fenians repartia l' or á paladas á totes las lógias masónicas y altres societats del mon que combatessen la dominació inglesa. Se feu públich que 'ls fenians aplegats á Chicago als 26 Desembre de 1864 aprobat havian una moció per tant que 'l govern nort-americaná devia declarar la guerra al enemich comú de América é Irlanda; que deu mil filibusteros vindrian á fer un desembarch; que la societat «República Irlandesa» de América tenia mes de 250,000 socis, govern constituit, ministeris y paper moneda (ab la imatge de Irlanda, desenveinant la espasa y alsantse entre las figuras de Robert Emmet y Lincoln); y tot aixó era ben cert pero no devia 'l Parlament de la Gran Bretanya esparverarse. Los fenians eran impotents á dins de Irlanda.

¿Preguntarém perquè aquest moviment fou menys poderós que 'ls que preceidit l' havian? Preguntarém porque tingué una mena de fi tan pobre, tan trágico-burlesca, segons calificatiu dels periódichs de Europa?

La majoría dels fenians eran irlandesos per sa naixensa, eran patriotas per llur odi contra Inglaterra, y si en aquest punt bona rahó tenia M. Monsell quant devant del Parlament británich remembrava en 1867 que ab la travésia del Atlántich no s' mudava pas lo cor dels irlandesos ³—*Coelum no animam mutant qui trans mae currunt*—pel demés no era pas cert aquest axioma: los irlandesos de América habian après á esser lliure pensadors, á esser republicans y socialistas, y poch que res de aixó se aco-

¹ Vejas la *Revue Britanique*, Octubre de 1865.

² Gardet, article citat.

³ Vejas son discurs á *Le Correspondant* de Octubre de 1867.

modava per l' Irlanda; poble que viu y 's remou dins dels elements històrichs y naturals que li son propis, que donan fesomia á sa legislació y caracter general, que treballa per restaurar una llibertat que no es igual á ia de cap mes poble, ni molt menys á la llibertat cosmopolita y nivelladora ab que s' inspirava 'l fenianisme.

La seva desfeta fou la tercera prova de que segons O'Connell no es la revolució 'l camí del deslliurament de Irlanda, y encara podriam afegir dels pobles tots que glatteixan per llur autonómia; fou la tercera prova hem dit y la mes dolorosa putx finí ab ella, tota societat, tota veu y propaganda. Y escribia llavors un del *Bardos* irlandesos:—«¿La historia de Irlanda combatent per sa llibertat haurá de clóurers? La lluyta ab las armas será per sempre mes sens esperansa, y la lluyta pacífica será menyspreada?»

M. BUTT.

UNIÓ DE PROTESTANTS Y CATÓLICHS.—L' «HOME-RULE.»

A derrerías del any 1865 lo govern británich ficava en las tristas calabroas de las presons de Richmond als caps de colla del Fenianisme. Aquestos y llurs amichs hagueren de pensar á qui encarregarian llur defensa. No mancaren pas, com sempre, advocats ambiciosos y sens altre saber que l' atreviment, que s' oferiren desseguida, ab la il-lusió de presentarse á figurar en un assumpto que tan prometia, mes los procesats necessitavan un gran defensor de tant talent com carácter y primer que tot, de una abnegació completa y de un desinterés fins al punt de esposarse á grans treballs sens tal volta pensar may en cobrar honoraris. ¿Qui podia ferho en aquell temps en que eran morts los nobles defensors de 1843 y 1848? Sols un: Isaach Butt.

En sa juvenesa Butt habia sigut la esperansa dels protestants conservadors. O'Connell va preveure y predir

que Butt seria un dels mes fermes autonomistas de Irlanda. Per la seua desgracia habia perdut sa independencia d'esperit fentse del partit dels Torys y era per ells diputat en lo Parlament, y per ells emportat á la agitació parlamentaria y la vida de Lóndres; aixó feu que son despaig de advocat quedás desert y per ser de un carácter digne y desinteressat, no va traure de la política, com molts de altres, fortuna ni oficis, sino dissipació y deutes. S' havia arreconat á la vida privada, y molt retreta, quan los presoners fenians lo descobriren y demanárenli, com qui res diu, tres ó quatre mesos de sa vida profesional. Butt acceptá, y molt de temps se 'l vegé consagrat en cos y ánima á la defensa dels procesats, brillánt llavors ab tota la potència 'l seu talent, confirmant per centéssima volta la fama de advocat que de jove tenia y demostrant que l' or no 'l decantava: avuy encara es pobre.

En los llarguíssims y penosos debats judicials, ab la comunicació constant que ab los presoners tenia, lo cor se n' hi va anar, y cada dia trobantse mes enardit enlayrá sos pensaments fins á las mes nobles ideyas de patriotisme; aixi es, que sas reclamacions enérgicas en favor dels fenians tot sovint semblavan mes aviat crits del ánima conmoguda, que no allegacions jurídicas; fins la gent mes pobre llegia ab afany las seuas grans defenses. Sens sercar la popularitat Butt tingué prompte un prestigi inmens demunt del poble y de tothom la admiració y 'l respecte.

Empero un altre mes gran servey debia fer Butt á sa patria y fou l' unió de las dos creencias, protestant l' una y católica l' altra, en la sola ideya de Irlanda libre. Butt es protestant y los de sa iglesia habian sigut sempre desafectes, quan no enemichs, del partit autonomista, des que ab l' acte de unió del any 1800 feuse l' *establiment* de la iglesia anglicana á Irlanda. Mes las cosas cambiaren de aytal estil que ni espressament podian millor presentarse pera aprofitarsen la causa irlandesa. M. Gladstone, desesperat de que no arribava la hora de qué tocás lo torn al seu partit de governar la Gran Bretanya, volgué

explotar la situació d' Irlanda y prometé lo *desestabliment* en ella de la esglesia anglicana. Ab això n' hi va haver prou pera que tots los catòlics y 'ls mes avansats lliberals corressin á donarli 'l vot, y la mes plena majoria que s' haja vista en la historia electoral de Inglaterra.

Y digueren llavors los protestants irlandesos «per la »iglesia *establida* cedirem lo tenir parlament propi de la »Irlanda; aixó fou un contracte *do ut des*. Si Inglaterra »romp lo pacte queda rompuda la unió y en aquest cas »abans que tot hem de esser irlandesos.» en Butt aquest moment que era en mitj de sa popularitat y son prestigi digué als protestants ja renyits ab Inglaterra: «No tingau »por, traballeu ab coratge y decissió, com homes, y arrabassareu de Irlanda l' esperit revolucionari y 'l govern »dolent, dolent per forsa, perque es estranger é incompatible ab las costums y las tradicions de aquesta terra.»

Resultat de consemblant preparació, Butt tenia la gloria de unir las dos esglesias en bé de la terra y que després de altres curts incidents que deixém estar, se aplegás en la nit del 19 de Maig de 1870 una assembleya á Dublin ab lo programa de «Conferencia privada dels *gentlemen* irlandesos reunits pera examinar la situació de Irlanda» y componguérenla homes de tota procedencia: Torys, transgistas y Wighs, Rapealers y Fenians, ultramontans, protestants y quakers, aristócratas y demócratas, perseguidors y perseguits, autoritats cessants, y autcritats en exercici. Ah! llavors se demostrava que l' verdader patrici ha de ser enemich de tots aquestos partits y denominacions artificials que converteixen lo govern dels pobles en una explotació indigne y sucesiva en la que 's rellevan per torn uns y altres.

De la reunió, per unanimitat completa sortí la següent declaració: «Lo parer de la Assambleya es de que 'l veritable remey pels mals de la Irlanda está ab l' establiment »de un Parlament Irlandés ab plé poder de revisar los »assumptos interiors del pahis.»

Aquesta Assambleya fou l' origen del *Home-Rule movement*, lo moviment per lo *govern de casa*, l' autonomia.

Los «Home-Rulers» manifestaren clar y net devant de la Gran Bretanya lo que pretenian: obtenir un Parlament propi irlandés, elegit per irlandesos; un govern sortit de dita Assamblea que fos l' administrador dels afers interiors de Irlanda; un ministeri «imparcial» que dirigís los afers polítichs y generals referents als diferents estats de la Gran Bretanya. Demanavan no res mes que una constitució federativa.

A despit de tot la associació del «Home-Rule» ben aviat fou poderosa. Los fundadors se afanyaren á fer veure als grans propietaris que no habian de tenir por de cap intenció revolucionaria; á la clergia católica que l' «Home-Rule» no era pas una disfressa del fenianisme, encara que molts fenians part hi tingessen, y als protestants que ni 'l cardenal Cullen ni 'ls jesuitas no hi tenian res que veure. Comptant ja la associació ab la unió de molts municipis, aclamat ja l' nom de «Home-Rule» en grans aplechs y manifestacions públicas, allá envers del any 1872 se determiná la elecció del consell administratiu ó directori de la gran associació, y volent los iniciadors del moviment precaure tota mena de centralisació, acordaren que tots los «Home-Rulers» de Dublin com de fora haguessen la llibertat de trametre en plech clos llurs noms al lloch de la reunió. Aixís fou que l' escrutini del que eixiren elegits 32 católichs y 29 protestants, va esser del mes bon efecte.

No gayre temps després la poderosa societat s' ensenyoria de las eleccions políticas de Irlanda, y entre moltes altres bonicas victorias vegé ab admiració 'l govern inglés eixir diputat á un jove *Home-Rule*, protestant, tot just sortit de las aulas, ab oposició al hereu de la primera casa senyorial de Kerry, católich, home de gran prestigi, de grans virtuts, de gran influencia en lo govern, pero que no era *Home-Rule*. Aquesta paraula era ja una senya de un gran moviment, en pobles y ciutats era lo que tothom parlava en veu baixa, era fins la salutació y 'l mot de ordre ab que s' entenian los irlandesos de cor quan pels camins ó pels carrers se trobavan.

Perque la nació irlandesa autorisés lo moviment, son programa y la conducta dels homes que dirigit l' havian, se resolgué aplegar un gran consell de representants de tots los comtats de Irlanda pel mes de Novembre de 1873 á Dublin y en lo histórich saló de la Rotonda.

No podent la junta del *Home-Rule* dirigir-se al poble irlandés per medi dels municipis per l' impediment qu' en aixó han posat las lleys de la Gran Bretanya, després de molts estudis, cavilacions y consultas va resoldre enviar una declaració dels seus principis als homens de mes renom en cada comtat pera que fossen triats y nomenats de entre ells alguns qui concorressen al Congrés ó gran consell que debia ajustarse á Dublin. Encara que aquella declaració no va esser duta com altres de porta en porta, lo resultat fou extraordinari, puix que més de 25,000 firmants de la declaració, y tots homes caps de casa, se oferiren pera anar á la gran assembleya; molts enviaren per endavant diners en gran nombre, y de per tot arreu vingué avís de que si mancavan firmes ne tenian á milers de apalladas.

Obertas las sessions als 18 de Novembre de 1873 duraren fins á las sis del vespre. Era lo nombre dels delegats 947 y per un seguit estavan en sessió uns 600. Presidia aquella imponent assembleya, que en vá probaren de burlarsen los diaris inglesos, M. William Shaw, protestant, diputat del Parlament, director del Banch de Munster, home de grossa fortuna, calmós y categórich en sas paraulas, pero de voluntat de ferro. Al punt de séurers en lo silló presidencial va dir ab pocas paraulas que essent ell home de negocis havia entrat resolt en lo moviment perque 'l considerava com la condició de la prosperitat de sa terra y perque 'l sistema actual no era mes que una befa y un escarni.

L' aconteixement del primer dia va ser lo discurs ab que M. Butt doná compte de la situació y comunicá las proposicions de la junta, fent un exámen de má mestre de la qüestió de la independencia legislativa de Irlanda.

Quan recomptá l' avansament de la ideya patriótica fou orador entussiasta y arribá fins á la sublimitat en los darrers moments de la sua peroració. La taquigrafía ha detingut en lo paper sas eloqüents paraulas, així com també las de Ronayne, Martin y altres; per ellas la posteritat sabrá, á despit de tots los periódichs inglesos, conservadors y liberals, interessats en desfigurar la grandesa del renaixament irlandés, fins á quin punt arribaren lo patriotisme y la inteligencia dels congregats en Dublin. Totas las deliberacions, que no foren pocas, varen esser presas per unanimitat; quedant aprobats deu capítols en los que 's reasumian las pretensions y tendencias de la gran associació que no eran altrás que las ja publicadas en 1870.

En las següents eleccions de Irlanda eixiren elegits 12 diputats liberals, 31 conservadors y *seixanta Home-Rulers*.¹

LO PARLAMENT INGLÉS.

LOS «OBSTRUCTIONNISTS.»

Lo gran saló ahont se reuneix la Cámara popular de Inglaterra, forma un paralelógramo y no un mitj cercol com en las demás nacions. Hi há una bandada de banchs á la dreta y una altra á la esquerra y al mitj un passadís que arriba fins á la taula de la presidencia al cap del saló, aixís es que no hi há sitials intermedis. Sa arquitectura, donchs, y fins la disposició del siti s' oposan á que hi haja en lo Parlament mes de dos partits; á la dreta conservadors, á la esquerra liberals, y tenen los inglesos per tant

¹ Gayre be tot lo dit fins assi del «Home Rule» se sap per la relació de Sullivan, un dels promotors del moviment, y que ha publicada la Revista de Nova-York *The Catholic World*, de qui ho pren y 'n fa un notable article la *Revue Générale* (Desembre de 1876) que dirigida pel baró de Hauville se publica á Bruselas. Es la mateixa Revista que acaba de fer un bellíssim estudi de la renaixensa de la literatura catalana.

indiscutible aquesta divisió, que es entre ells gayre bé un principi constitucional. ¡Quína sorpresa, més ben dit, quin escándol debia esser pels polítichs encaixonats en las vellas denominacions y aferrats en enderreridas teorías constitucionals, veure l' any 1874 compareixer 60 *Home-Rulers* pendre lloch vora dels banchs de la esquerra y constituirse en un ters partit, obrant independent y pel seu compte!

La primera campanya per ells empresa feu dir ab tó burleta als vells diputats: que aguantavan com uns homens, encara que de tant en tant, com á soldats novells, se 'ls hi escapava alguna errada. Mes al cap de poch temps es ben cert que tothom estava en que la fracció parlamentaria dels *Home-Rulers* era la més ben regimentada. Com á política, la que s' han proposat seguir es la de mellorar, per tots camins y aprofitant totas las ocasions, la autonomia de Irlanda y fer servir las discussions del Parlament, publicadas y esbargidas per la premsa de tota Europa, de peu de propaganda de las ideyas del *Home-Rule*.

Pel demés (y aixó cal ben bé ho tingan per exemple los pobles que pensin ab llur autonomia) los *Home-Rulers* no perteneixen á cap dels moderns partits; cada vegada que de aixó 'ls acusan responen ab altivesa y energia així com M. O'Clery, en la sessió del 25 de Juliol passat, quan ab aquestas paraulas deya que 'ls partidaris del renaixement irlandés no eran republicans ni revolucionaris: «—Cap doble pensament revolucionari hi há en lo que »demaném. La Irlanda es lo pahís entre tots més conser- »vador. Ella conserva sas passadas é históricas glorias; ella »conserva sa fé á despit de una persecució de sicles. Ella »conserva sa nacionalitat á tota prova. Quan los inglesos »tiraren dalt á baix lo trono, qui servá la fidelitat al rey »fou Irlanda. Quan després Inglaterra sens empaig ves- »sava la sanch reyal, Irlanda ab las armas á las mans »protestá contra 'ls regicidas. Avuy Irlanda cerca, avans »que tot ab la restauració de son Parlament, aixecar un »baluart á las passions revolucionarias, que per tot se

»desferman y amenassan destruir la societat ab la fundació de una república británica basada ab la negació de Deu! ¡Tristos son los recorts que 'ns porta 'l nom de república! Escrit pels irlandesos ab sanch y foch, es sinónim de pillatge, incendi y degollament de nostres pobles ignocents y desarmats á Drogheda y á Wexford per aquell republicá cap de ala: Cromwell.»—Y la veritat es que, si fa ó no fa, Irlanda pot dir altre tant dels demás partits inglesos, tenint motius los *Home-Rulers* per aborrirlos á tots.

Un fet y ben curiós, nou en la historia parlamentaria, ha esdevingut aquestos derrers mesos emportantsen la atenció dels periódichs d' Europa y América. Vull parlar de la colla dels set diputats irlandesos que han sigut mo-tejats ab lo nom de *obstructionists*.

Sembla son set genis resoltos é intransigents que enujats de veure 'l poch cas que 'l Parlament fa de las pretensions de Irlanda, resolgueren revenjarse deturant y embolicant lo curs de la derrera legislatura, justament en los derrers dias en que s' agabellan tots los negocis interessants per haverse perdut, com en totas las asambleyas, lo mellor temps en deliberacions inútils. Per aixó no han tingut que fer mes sino usar y abusar de sos drets, presentant y defenent tantas proposicions com vullan. Per exemple: hi havia un projecte de lley sobre la confederació de las cinch colonias del Africa austral y aquesta proposició bo y sent no més que administrativa va esser voltada desseguida per un aixám de proposicions. O'Donnell sol va presentarne 63. Los discursos, diu un escriptor, «se perdian de vista.» Subjectes á un torment, que es fácil com-prendre fins á quin punt pot esser amohinador y terrible, los diputats de un en un sortian del saló... desseguida un dels set demanava se comptassen los assistents y si no eran 40, no hi havia remey, tenia que llevarse la sessió. Quan foren á la del 25 de Juliol (prop passat) la Cámara estava indignada. Va probarse de traure del saló á un dels *obstructionists*, M. Parnell; va resoldrers que 's

podia fer callar á un diputat per dos voltas cridat al ordre. Per últim, en la sessió del 30 de Juliol, la Cámara volgué guanyar als *obstructionists* ab llurs mateixas armas: los diputats se rellevaren per esser sempre en suficient nombre; la sessió comensá á quatre horas després de dinar y va durar tota la nit; com foren vuyt horas del matí següent, lo president preguntá als *obstructionists* si ja 's donavan; M. Parnell contestá que estaban á punt de arribar de Irlanda, expressament, altres diputats y que M. Biggar, que havia anat á dormir, no trigaria pas gayre á retornar, y com de fet, M. Biggar entrava llavors al saló de sessions fent saber á tothom que havia ben dormit y fet un bon esmorsar, estant ab aixó disposat á enraonar tant com volguessen. Cap y á la fí, á sis horas del vespre, per certas insinuacions, O'Donnell digué que cedian, no al cansament sino á las amenassas.

J. PELLA Y FORGAS.

AYMERIC DE PEGUILHÁ

II

YMERIC de Peguilhá, esperit lliure é independent, prengué part en la guerra dita dels albijenses y fou de la nissaga d' aquells que lluytaren fins á vessar l' última gota de sa sanch pera sostenir la independencia del Mitjdia y deslliurarse del jou dels francesos. No té, donchs, res d' estrany que al veure defraudadas sas ilusions, mortas sas esperansas, trionfant la inquisició y un govern estranger en sa pátria, perduda la nacionalitat provensal, anunciés en valents versos desde Catalunya 'ls mals que anavan á caure sobre Provensa, y llansés, en mitj d' un crit de dolor, un anatema de reprobació contra 'ls que habian abandonat la causa de la pátria pera humiliarse sota 'l jou dels invasors.

«¡Ah, provensals! ¡En quina degradació y en quin des-honor haveu caygut! Tot ho haveu perdut, gaubansa, repós, fortuna, goigs, cortesía, honor, pera caure en mans d' aquell de Fransa. Més us valdria haver mort del tot. Aquell que us podia salvar (lo comte de Tolosa) no trobá en vosaltres ni fé ni llealtat. Ja ha mort lo comte y crech

qu' es ab Deu en pau y benhauransa, mes los provensals arrossegarán en l' oprobí y en la miseria una vida pitjor que la mort. ¡Ah, barons malhaurats! ¿de qué us serveixen ara ni castells ni torres? Tot es del francés, y ni per bona ni per mala causa gosareu embrassar escut ni empunyar llansa!»

¡Ai, proensals, ai en greu desconort
etz remangut et en qual desonransa
perduz avetz, solatz, joi y deport,
e gaug, e ris, honor et alegransa.
et ets vengut en ma de celh de Fransa.
¡Mieils vos vengra que fossiatz del tot mort!
E celh per cui pogratz esser estort,
non trob en vos lentat ni fiansa.
Mort es lo coms, et ai ferm' esperansa
qu' el ab Dieu ai gaug et ai deport
e proensal viuran a pieg de mort
ab marriment et ab desconordansa.
¡Ai malastrucs seinhers.....
qu' us faran mai villa ni castel fort,
s' ets del francés, que per dreg ni per tort,
non auseretz portar escut ni lansa!

Com poeta amorós té una dolcesa y melancolía que encisan. «Me moro per vos d' impaciencia y de desitj» diu un cop á sa dama en un vers excelent :

En muer per vos d' enveja é de talen.

«No dich pas que l' amor no siga un mal, afageix en una de sas més hermosas poesías, empero es mal que val més sufrirlo que curarlo. Qui estima de cor no vol pas curarse del mal d' amor, tant dols es de patir!»

Non dic aissi del tot que mal no 'n sia,
e 'l mal qu' om n' a, val mais que si 'n gueria,
quar selh qu' ama de cor non vol guerir
del mal d' amor ¡tan es dous per sufrir!

Y á continuació, en altra ratlla, ab alta noblesa d' ideas, ab pensament enlayrat, ab lleal y franca expressió, no repara en dir que si bé ha servit á sa dama, en cambi ben recompensat n' ha sigut, ja que per causa d' ella ha guan-

yat honra que no hauria pas adquirit, evitant tota acció baixa de que pot ser no hauria sapigut estarsen. Per ella ha donat provas d'ingeni y ha fet versos que d'altra manera no hauria sapigut demostrar ni escriure. «Hermosa dama, esclama per fí, si jo tinch cos y ánima, paraula y cant, ingeni y saber, es á vos y al Amor á qui ho dech: si faig alguna cosa que mereixe favor, llohansa ó simpatía, podeu apropiárvosla vos y Amor de qui procedeix tot lo meu art.»

S'ieu l'ai servit, pro n' ai cambi d' amor
 ab que ja plus no 'm fassa mais aitan,
 qu' en mainh locs m' a fag tan aut e tan gran,
 don ja sei lieys no pogi' aver honor,
 e montas vetz mi gart de vilania,
 que ses amor gardar no me 'n sabria;
 e manhs los motz mi fai pessar e dir,
 que ses amor no si sabria venir.

Bonna dompna, de vos tenc e d'Amor
 sen e saber cors é cor motz e chan;
 e s' ieu res fatz que sia benestan
 devetz m' aver lo grat e la lauzor,
 vos e Amor, que 'm datz la mayestria;
 e si ja plus de ben no me 'n venia
 pro n' ai cambi, segon lo mieu albir;
 e si plus fos, be saubra 'l plus grazir.

«L' amor, diu en altra poesía, es lo gran mestre de mas cansons. D' un neci fa un home d' ingeni. Aquells á qui ell inspira, no poden cantar malament.»

Original es la definició que en uns versos fa del amor que es, segons ell, lo resultat de la acció dels ulls sobre 'l cor y viceversa y qual passatge no fora gens estrany que hagués inspirat á Moreto una de las més bellas escenas de *El desden con el desden*.

Car li ueil son dragoman
 del cor e l' ueill vaun vezer
 so, c' al cor platz retener.
 E quan ben son acordan
 e ferm fug trei d' un semblan,
 adoncas pren verai amor nasquensa
 d' aissó, que l' ueill faun al cor agradar,
 qu' estiers no pot naisser ni comensar
 mas per lo grat dels tres nais e comensa.

Per lo grat è pel coman
 dels tres e per lur plazer
 nais amor, que 'n bon esper
 vai sos amics confortan
 perque tug li fin aman
 sapchon, c' amors es fina benvolensa,
 que nais del cor e dels veills ses duptar,
 que li ueill la fan flurir e 'l cor granar,
 amor, qu' es fruitz de la vera semensa.....

Canta á voltas las dolcesas del amor única ciencia de
 ell coneguda, puig que res sabia que no fos l' amor:

De fin amor comenson mas cansos
 plus que no fan de nulh outra sciensa,
 qu' ieu non saubra nien, s' amors non fos,
 et anc tan car non compres conoisensa.

Altres vegadas se plany dels rigors de sa dama á qui
 estima ab follía passant per tot.

«L' amor, diu es un iman per mí. La meva dama 'm
 tracta ab rigor, empero més m' estimo 'l seu *no* que 'l *si*
 d' una altra. Ne tinch prou ab mirar sa bellesa pera aco-
 nortarme de las penas que pateixo, y aixó 'm fa semblar
 al baslisch que 's mata contemplantse en un mirall.

»Soch com un noy, afegeix després, qual plor s' acon-
 sola donantli una moneda, mes qu' esclata en sanglots si
 li prenen.»

Finalment, com molts altres poetas, anyora 'l bon temps
 antich quan l' imperi del amor regnava ab tota sa gran-
 desa.

«Per conte de la faeltat religiosa ab que avans era guar-
 dat, avuy no 's cerca més que la manera de falsejarlo.
 Avans se celebrava ab juntas solemnes y espléndits ban-
 quets l' aconteixement d' haver rebut un cavaller lo favor
 d' una sencilla cinta de sa dama: avuy un mes d' assidui-
 tat sembla més del que ho era llavors un any.»

Més avall, fentse 'l fidel guardiá de las bonas costums
 antigas, afegeix:

«Cap dels rigors pot separarme d' aquella qu' estimo.
 No goso á demanarli res, mes si ella vol ja endevinará lo

que jo desitjo. Sols li demano que 'm permeta estimarla.»

En alguna de sas poesías se pinta com ja de edat, mes
ab lo cor jove.

Conta, apropósit d' aixó, que una dama, tirantli en cara sos cabells cendrosos li deya que abandonés l' amor y 'l cant. Mes á aixó respon lo poeta qu' encara té l' ingeni y 'l cor fets pera l' amor; qu' encara es capás d' agrahiment y d' odi, de tornar mal per mal y bé per bé, de ferse estimar y temer, de ferse ab la fadiga y ab la cruesa de las estacions, distingirse entre 'ls més alegres companys al voltant d' una taula. Acaba dihent que l' ofensa que li fa la dama es injusta y que si ho vol probar l' obligará á desdirsen.

En un *serventessi* que degué escriure pe 'ls últims anys de la seva vida, torna á planyers de la sort de Provensa entregada als estranjers y 's queixa de la conducta dels barons.

«La noblesa, diu, se deshonna á preu d' or, y l' avaricia que s' ha encomanat dels més grans als més petits ha estingit tot sentiment honrat y ha envilit de aytal manera l' honor que aqueix s' adquireix per cinch sous á pes y á canas.»

Notis en aquest *serventessi* son enérgich rasgo final:

«Ara l' honor se retira pera plorar á solas. Ningú 'l crida ni l' atura. No hi há comte, marqués ni rey que l' inviti á fer posada en sa cort. Es que 'l deshonor reyna á son plaher y sens destorb y l' honor es estranger en sa pátria.»

Are se 'n vai honors sola ploran
que non es hom qu' ab se l' apel ni res:
coms ni marqués ni reys que 's fai enan
ni la semo que venga a lor epare.
Ara fag desonors tot que anc vol faire
qu' a forostada honor de son país.

No 's deu donar fí á aquest article sobre Aymeric de Peguilhá sens citar á més de sa gentilíssima cansó dialogada que comensa per lo vers:

Dompna, per vos estam en gran tormen...

sa *tensió*, un xich lliure per cert y molt original, ab Elias de Visel:

N' Elias, consell vos deman.....

Se tracta de un veritable cas de consciencia pera un amant. Aymeric conta que sa dama li ha permés passar una nit ab ella, mes fentli avans jurar que no ha de fer més que 'l qu' ella vulga. ¿Deu ó no esser fidel á son jurament? En aixó s' enclou lo dupte, y d' ell prevé demanar concell.

Elias no titubeja. En aquest cas es d' opinió qu' es pot rompre 'l jurament, sens perjudici de anar després á Siria per obtenir lo perdó.

Aymeric, á n' aquí escau potser més bé que á Giralde de Borneill lo títol de *cantor de la rectitut* que adjudicá á est últim lo Dant, Aymeric, repeteixo, se entregá á moltes reflexions y dubta, mes acaba per esser de parer que un home de honor no deu faltar may á la paraula donada. Se decideix, donchs, á passar la nit ab sa dama y á fer sols lo qu' ella vulga ó li permeti.

Dant y Petrarca parlan ab elogi d' Aymeric.

Lo primer en son *Tractat d' Elocuencia vulgar* lo cita com á un dels primers y mes grans poetas y en lo capítol que consagra á la cansó indica com elegants y dignes d' imitarse certs jiros de frase, usats per aquest poeta que no pertanyen, diu, mes que á las millors composicions d' aquest género citant com á modelos de *cansós* las d' Arnau Daniel, Folquet de Marsella y Aymeria de Peguilhá.

Petrarca parla d' ell en son *Trionf d' amor*.

Pera donar fi á est lleuger estudi d' un dels mes importants travadors provensals, faig lo trasllat íntegre d' una de sas mes hermosas poesías, perteneixent al número de las que 'm vaig entretenir en copiar jo mateix dels manuscrits en las tristas horas vagativas de ma emigració á Fransa.

De fin' amor comenson mas cansós
 plus que no fan de nulh' altra sciensa,
 qu' ieu non saubra nien, s' amors no fos,
 et anc tan car non compres conoisensa;
 qu' al belh semblan, aissi cum fai litraire,
 me vai doblan quascun jorn mon martire,
 qu' en la boca 'm fes al prim doussezir
 so que 'm ha fag pueis al cor amarzir.

Si de mercé acuzar fos razós,
 digna fora de ma desbevolensa,
 qu' Amors venz me e clauzimenz amdós,
 et us non ha dels poders que lieis vensa;
 per so 'm cuia de tot en tot aucire,
 quar sap e ve que mercés n' es a dire;
 pero nó 'm vol del tot viatz aucir,
 abans me fai languen, piegz de morir.

Piegz ha de mort selh que viu cossirós,
 e non ha joi, mas dolors e temensa,
 pueis ve la res que 'l pogra far joiós,
 ont non troba socors ni mantenensa.
 E doncs ieu ¡las! que sui d' est mal suffrire
 de mil dolors, fos d' un sol joi jauzire!
 E ja no fos mas pera mi escarnir,
 si 'm degra far al belh semblan languir!

Mas non á tort qu' ieu am lieis á rescós
 ins en mon cor, e no 'l n' aus far parvensa;
 d' aitan fas eu a guiza d' orgulhós,
 quar sol de lieis aus aver sovinensa:
 mas ieu non puesc ad amor contradire;
 so que 'l platz am, e so que 'l platz adire;
 pero cum jolhs mi vuelh enfolhetir,
 quar encaus so que no vuelh cosseguir.

Que 'l sieu cars pretz es lo mielher dels bos,
 pueis la bentatz es equal la valensa:
 cum plus remir ni vei d' outras faissós,
 ades m' es vis que sa bentatz agensa;
 perqu' ieu no l' aus preian mon cor devire,
 mas que denan li fremise e 'lh sospire,
 quan sa beutatz fai ma boca mudir;
 mas sospiran la 'n cug far avertir.

Dels huelhs no vey lieis cui de cor remire,
 perqu' ensemps plor mesclamen e sospire;
 e si 's laissés á mercé convertir,
 dreitz for' hueimais que 'm fetz vas si venir.
 Reys d' Aragó, tan aguizatz de dire
 als bens dizens, qu' us non sap on se vire,
 qu' a l' un bon fag faitz l' autre cosseguir,
 perqu' om tem dir lo ben pel miels gequir. †

VÍCTOR BALAGUER.

† Aquesta es una de las poesías que trasllada Raynouard, empero entre la seva copia y la meua, com ho trebará qui ho compari, existeixen algunas diferencias L' erro deu esser meu.

DE LA BATALLA DE VICH

Á LA ACCIÓ DE RODA

III.

DON Felip d' Armengol, brigader dels reals exercits, ajudant de camp del general O' Donnell durant la invasió francesa de principis del sigle vivia alguns anys apres retirat de las armas y del trontoll de la política, aixís per la seva poca salut y molts anys, com per esser lógich ab los seus intrencables principis de justicia, en un pis d' un carrer solitari de Barcelona, no mes visitat pels mestres de una filla única que tenia, y per quatre personatjes que provenian de la seva mateixa escola puritana, y que com ell representavan una protesta de la lley y del honor en contra dels daltabaixos, que la mal dirigida nau del govern feya pel mar enrevoltat que sense coneguda senyera bogava. D' altre banda tenia una llarga esperiencia apresada devant dels seus regiments, y devant dels regiments de cortesans en los palaus de Madrid; y lo servian de molt mes platxeri las gracias y falagaduras de la innocent Carmeta que las gracias y barretadas de las papellonas dels prínceps y grants d' Espanya. De mes á mes no

restantli ja en lo mon altre mirall de las afeccions mes puras qu' havia gosat en la anyorada companyia d' una carinyosa muller que Deu li prengué dels brassos, no mes aquella cara tendre de llur filla que ruixava de petons y llágrimas cada cop que li feya membransa de las virtuts y gentilesa de la seva mare.

S' esdevingué que aquella noya espill de femenina hermosura y varonil talent va tenir una malaltia que la dugué á las portas de la mort; y quant va anar per be, los metjes aconsellaren á D. Felip que li fora molt convenient passar una temporada á fora pera tornar reconstituir la sera migrada naturalesa.

D. Felip se recordá llavors de D. Pau de Romanins, un jove oficial que havia tingut á sas ordres y s' havia lluhit molt en mes d' un fet d' armas sobre tot en la batalla de Vich hont se portá com un héroe y que per la noblesa del seu caracter sempre li havia portat un especial apreci que desde aquella jornada memorable, tant gloriosa com desgraciada pels vigatants, fou ja una íntima amistat. Retirat també del servey per circumstancias de familia aixís que la patria s' hagué espolsat de la host invasora; y trovantse sol y vern en la seva casa palau de Vilalleons, per haber sigut inmolats sos vells pares á la rencunia d' una divisió francesa que volia venjar-se d' una derrota que li feren sofrir los somatens de una bandada de la plana de Vich; havia escrit moltes vegadas á son antich quefe que vingués áacompanyarlo en la sua soletat, refermantli mes en cada carta que pendria á molta honra lo poder oferirli lo seu sensill y generós hospitalatje. Y lo que 'l vell militar havia rebujat cortesment per ell, en aquella ocasió ho va acceptar per la salut de la filla, que era la vida seva.

Tenia l' aytal filla catorse anys.

Un dia al dematí va sortir lo jove senyor de Romanins y un de sos mes ayrosos criats, ab dos caballers en dos caballs ajogassats y negres, deixant ordre de amanir la cambra de respecte de la casa, que no hi faltés un punt, pera allotjar al distingit hoste qu' ell anava á rebre.

Mes ensá de Granollers vingueren á trobarse ab ells. D. Felip d' Armengol ab la convalescent Carmeta també á caball de bonichs animals sobre tot l' alegre nina, que sols ab eixir de Barcelona ja habia tornat la rosó de la salut, y s' ensajava ab la llestesa d' un husar á fer jugar una aqueta de color de cendra, ab no disimulada joia del seu pare que l' animava com á son propi mestre d' equitació. Era 'l cas que la minyoneta 's creya qu' anava á casa de un senyor ja de certa edat ab tants bigotis com lo seu bon pare, campetxano com ell, mes que no mes sabia eureselas de batallons y de batallas y de francesos, com los seus tertulians de Barcelona. Ab aixó donchs, quant se vejé al devant de aquell jove, guapo y acabalat, al plé de las forsas y las gracias de la joventut, encare que de rostre esblancahit, y ab bigoti negre, de mirada forta y tot plegat melancólica, va quedar com lligada en sa cabalcadura; y caminá al costat d' ell tota la tarde, si fa no fa, tant robada com lo tal jove; qui á los seus trenta dos anys habent viscut sense amors, lo trová descuidat aquella figura ideal, aplech de totas las gracias, ab qui ni menys habia ell pensat, ni quant D. Felip li va escriurer que hi pujavan. Ell no obstant mes fet que no pas ella á las pedregadas, tot deixantse amanyagar per la il-lusió de la novetat, sapigué cumplir com lo mes acabat caballer, tant ab lo senyor d' Armengol á qui considerava molt, com ab la fina y elegant doncella, á qui tal volta comensava á considerar encara mes.

No fou tot sol D. Pau en quedar enlluernat per aqueix nou estel aparescut en son horizont, sino que tota sa casa semblá que 's conmovia abrigant sota son sostre á aquells bons amichs de son amo. De des que eix tornava á habitarla, la dol, lo silenci y la tristesa se 'n habian amparat, y may mes cap foraster hi habia descabalcats á la porta. Tampoch lo servey habia vist may mes riurer á D. Pau, qui prenent á l' escopeta per escusa, passava la major part del anys passejantse capficat y solitari peis boscos de l' heretat.

De quin modo se varen passar los quinze primers dias, ho podém donar per entés, suposant que may se 'n habian passat de mes trempats á Romanins. Hi va haber cassera que arribá al cor de las Quilleries: y aquella Carmeta que per delicada la varen treurer de Barcelona, al costat dels altres caballers, galopava per aquellas aubagas immensas, y 's perdia per las enrevoltadas tasqueras d' aquells boscos, sortint á sos companys de trasantó per las mes esquerpas devalladas, quan ells corrian á buscar-la tement que no 's destimbés á daltabaix d' algun single.

Poch se 'n faltava si la gent dels voltans no prenian aquella gerda criatura, privilegiada per la naturalesa y engarlandada ab las perfeccions del art y del talent, per una fada sobrenatural capassa de devallar la vigilia de Nadal per las xemeneyas de las llars de foch, á vuydar faldadas de cintas y de turrans á sobre de las creyents meynadas, que mes bonicas no las somnian pas.

IV.

Com siga, D. Felip d' Armengol quant torná á Barcelona, no hi feu mes que fer portar á Romanins lo parament de sa casa, y li vingué tot just per poder esser padrí del primer nin que las Gracias portaren als felissos nuvis; puig qu' al entrant del vinent ivern se va acabar aquella honrada vida, tota oferta al servey de la patria, de Deu, y de l' amor.

Y no pogué nasquerne cap mes: La mort feresta dallá també ben aviat, aquella altre existencia, amor y vida, esperansa y refugi, de la malaventurada Carmeta.

V

Fa de mal dir lo temps que 's va escorrer, durant aqueixa meditació dolorosa. No se n' hauria pas adonat si l' esperit seu, que voleyava, com un vol de passarells per sobre 'l rostolls d' un camp, per los jardins perfumats d' aquella felicitat qu' enjondra bessava al entorn seu, se n' ha-

gués anat á confondre en los confins del cel, ab lo càn-
tinch de las ánimas justas despulladas d' aqueixa angoixa
que fa la vida.

Mes ell vingué un moment que, treta sa mirada del
mon invisible, com obehint á una forsa superior á n' ella,
girantse envers la sala, la vejé tota fosca... y li semblá
que hi veyá sombras de mirada horrible, embolicadas ab
mortallas blancas, que s' anavan acostant totas cab á n'
ella... estirant los brassos, y ab las mans descarnadas as-
senyalant al noyet ignocent, que en l' escalfó de la seva
falda adormidet, doblava 'l cap sobre son pit.

La mare instinctivament estrenyé mes en sos brassos al
fill, y per consegüent lo despertá, y aixecá un caparronet
alegre, y aná per fer un petó á sa mare; qui espantada li
fixá la vista, y entre mitx de petons y llágrimas, ap prou
feynas pogué cridar:

—Mare meva! mare meva! sola! sola en lo mon!

Ab lo crit las donas que endressavan las altres cam-
bras, pensaren que li habia vingut alguna cosa á la senyo-
ra, y corregeren cap á n' ella.

—Mireu! mireu!—no mes los deya tremolant, com una
fulla; y 'ls ensenyava com lo tendre fill duya la mort es-
crita, ab una ratlla blava, petita y transparent, que li ve-
nia de biaix al bell mitx del front.

Una de las donas mes avispada que las altres corregué
á una taula tota plena d' atuells ab medicinas, y n' hi por-
tá un pregantli que 'n begués; y afegí, que aquella ratlla
no seria sino lo que Deu voldria; y á mes, que lo senyor
Rector de la parroquia deya que no s' hi habia de creu-
rer ab aqueixos senyals, porque eran tentacions del mal
esperit, per atribular á las bonas personas.

VI

Dona Carmeta va estar malalta: molt malalta: los met-
jes no s' apartavan gayre de creure que ben segur se n'
aniria á fer companyia á son pare y espós.

No obstant á dins d'aquella ánima hi havia forsas amagadas de valor y voluntat y resignació, que pogueren mes que no pas las infusions d'hervas y drogas. La seva gran fé en Deu y 'l seu gran amor envers son fill la traqueren.

Va fer una prometensa solemne que Deu li acceptá, y sapigué cumplirla.

VII

Cuant en Felipet de Romanins tenia catorse anys ja habian grillat en son cor y en son enteniment las bonas llevors de virtut y de prudencia, que la seva piadosa mare hi havia anat sembrant.

Ajudada dels lleals amichs del seu pare, dona Carmeta recomaná á n' en Felipet en un dels mellors collegis de cadets, pus que desde petit li tenia robat lo cor la carrera militar; tal volta per anar seguint las virtuosas petjadas de son pare y de son avi. Y las portas del convent de San Joan de Barcelona tancaren y pera sempre mes sense un pensament de recansa y sense una llágrima d'anyorament, á dona Carmeta de Romanins.

Aquella monja de mirada compassiva, que havia begut á bell raig en lo mon, totas las llágrimas del sentiment, tregué la mes abundosa florida de virtuts, regant los camps benehits del Senyor, ab la mes ignocent, fervorosa y continuada oració.

VIII

Mes tart, esdevingué que la malastruga patria torná á revolcarse en bassals de sang y d'ira; barallantse folls los que parlavan una mateixa llenga, los que una mateixa llar escalfava, y los que havian oit missa en un mateix altar. L'espignet del clarí de guerra va fer parar en sech las eynas del trevall; la caritat y la mansuetut dels pobles, se torná esperit de odi, y superbia y venjansa; y estols

de gent passejaren per las planas de la nostra terra los penons de la mort; y 'ls nins s' esferehian en lo ventre de llurs mares, y las aus voladoras se 'n anaren allá ahont lo plom no envenenés los ayres, y 'l ferro no xarraqués sos nius.

Un nombros exércit romanava en la ciutat de Vich. Un altre nombros exércit devallava pels pobles que l' envolcan á la banda del nort y del llevant. Eran inimigas las banderas qu' enlayravan: la gent s' amania per una gran batalla; y un dematí cuan lo sol sortia, s' enlluerná ab lo brill de las contadas cuirassas y las numerosas bayonetas de tropas que en riuda espesa y bullidora eixian de la ciutat. Un exércit anava á embestir un altre exercit. Una altre plana de la historia espantosa de las guerras, s' anava á tacar ab sang malaguanyada, pera transcriure á la esdevenidora generació de la nostra terra lo recort trist d' aquell dia, ab lo nom de l' *acció de Roda*. ¡Quina festa! Y 'ls ángels tiraren d' un horizó á l' altre una cortina de bromas, perque no vejés lo cel aquell dia de carnatje, de espant y de dol.

Los sots dels torrents se rubliren de morts, y la terra se xuclá la sanch. ¡Quina festa! Per absoluta á n' als que queyan, los renechs de qui 'ls trepitjava, los crits de dolor dels altres que mes enllá 's morian.

Los nuvols de sol ponent varen esser aquell dia mes vermells que may: eran alé de sang que la terra esbrabava.

La fosca va venir á donar trebas á la lluyta.

De retorn á la ciutat unas companyías que desfilavan per entre mitx de boscos, lo cor pantejantlos de febre y afadich, tot contant los companys que al dematí sortiren ab ells, y que are no hi tornavan, vejeren á prop de ellas cap á la dreita una gran claror rojenca que aclaria un bon tros de cel. Encara no se 'n havian tots avisat cuan un dels oficials d' aquella forsa donant ayís á un altre que se n' anava á veurer aquell foch ahont era, posá son cavall al galop, y 's perdé en la primera volta del camí. Traves-

sá pel mitx de boscos que ben coneguts tenia y no tardá gayre á trovarse al devant d' un casal inmens enrevoltat de flamas y de fum; cruixint á cada jássera que s' enfon-sava, ab lo soroll espantable del incendi, totas las parets tremolant com un monstre en l' agonía de la mort. Y no s' ovirava en lloch ánima vivent.

Ningú podia dirli al caballer qu' ab mirada serena, y ab la desesperació en lo cor ne veyá tornar cendra la casa payral de sos pares, quin drama horrorós esborrava de lá terra aquell palau de la honradés y de la dissort.

Ab la testa descoberta, y ab la devoció d' un nin, lo jove Felip de Romanins, feu una oració curta: tal volta repassant los mellors dias de la seva existencia, tal volta veyent á dins d' aquellas cambras que l' infern abrusava, la venerada sombra de son avi, la testa melancólica de son pare, y la mirada angélica qu' habia sombrejat de amor tendre aquells encontorns. Mes no tingué gayre temps: una paret de la casa s' en va anar á terra; y ab lo terrabastall, y la polsaguera, y lo bofarut de flamas que s' aixecá en l' ayre, lo caball esvarat va fe un giravol, que de poch tirava á terra al jove oficial si hagués estat menos destre.

—A Deu patria! esclamá: mos avis, mos pares... Romanins... á Deu!

Y va desapareixer com una sageta; com un esperit llen-sat per las flamas d' aquella llar antiga á penar pels es-pays.

MARTÍ GENÍS Y AGUILAR.

Vich Desembre, 1877.

A ESTHER.

RECORTS D' ALEMANYA.

Que importara que al Profeta
Yo bendiga
Y adores tú al Nazareno,
Si en blanda coyunda, amiga,
Un fino amor nos uniera...

ZORRILLA-ORIENTAL.

PALMA de Jericó, que transplantada
en las frías regiones de la Alemania,
desplegas ton plomall, tan fatillera
com lo Sol en lo cim de la montanya
al naixer hi desfá sa cabellera...
Tu, que ab lo cor ardent com las arenas
de las libias planuras,
mes enllá dels estels ta pensa menas
y al Senyor endevinas,
perque ¡ay! no 't deturas
del Calvari en las faldas sacrossantas?
No tremolis, Esther, só un pobre cego
mes la má 't puch donar: en ell seguras
pots apoyar tas plantas,
pus no hi caygueren may las pelegrinas.
Com deu ser dols, del bras de la aymadora
tot á vora del mar cullir petxinas,
y seguir del Jordan la fresca vora
y ab un raig de sas limfas

espurnejar ton front ab la rosada
que 't vaticina ¡oh flor! ta nova aurora!

Que esperas de l' Orient? La terra aquella,
que 'ls remats de Jacob un jorn nodria,
ja coneixer no 't vol! No ab plants, ma bella,
fassis brillar tas galtas ruborosas!

Si Eva plorava, quan li duya l' aire
de las encesas rosas

del Paradís perdut la rica flayre,
tu déus sofocá 'ls plors, matar tas queixas,
pus lo cel t' ha vestit de gracias tantas,
que l' aura que respiras,
las fonts en que te miras,
los rius en que te banyas,
y las llunyas montanyas,
que al tèu voltant blavejan,
un paradís ne son, pus te rodejan.

Fins la vila que habitas
té de jardins formadas las murallas;
mès si ton preu sabera
Francfort, de pedra un cinturó 's faría
pus pérdrèt algun dia
com un avaro son tresor temera.

Mes qui pert ton recort Esther divina,
si 'l tèu nom es tan dols! Jo lo sentia
quan lo vent rondinava,
entre 'l remor tranquil del pas de l' ona,
lo jorn en que del Rhin ne devallava
las aigües entre monts acanaladas:
y 't cridí en aquell lloch que més ressona
per lo pler de sentirlo set vegadas.

Esther, adeu! Mes que la Esther antiga
n' es digne lo tèu front d' una corona.
Mes que la, en Milo, dels amors deesa,
venerada altre temps, gentil amiga,
mereixes un altar per ta bellesa.
Pero, mès que ab brillants, ressaltaria
lo tèu front del Jordan ab l' aygua pura:
una aureola llavors lo voltaria,
y quan al cel ton ángel te duria,
tant n' es d' angelical ja ta figura,
que esclamarían, al passar vosaltres,
¿quin d' aquets dos es l' ángel? tots los altres.

DAMÁS CALVET.

ADEU!

Nolire flere mortuum, neque lugeatis super eum fletu: plangite eum, qui egreditur, quia non revertetur ultrà, nec videbit terram nativitatis suæ.

JEREMIAS.

PATRIA, adeu!... Adeu, caseta
de mos pares hont he nat,
arquimesa hont quart la joya
qu' estim mes y que mes val,
la corona d' alegriès
ab que 'm varen coronar
al trench d' auba de la vida
tot besantme 'ls primers anys.

Adeu, vila enrevoltada
d' ametllers y d' olivars;
vergeret de roses fines,
flors de murta y lliris blancs
per hont volan, com si fossen
papellons del mes de maig,
los recorts de l' infantesa,
mes bells sempre com mes va.

Adeu, caseta, adeu, vila,
y adeu, tu, vell campanar

que veig que r' alsas y 'm miras
per demunt del olivars...
veig encara la creueta
que l' oretj la fa girar,
y apar que 'm diga ¡á reveure!
girantse d' ací y d' allá!...

Les fulles seques cauhen dels arbres,
d' en una en una totes se 'n van;
pe'l vent empeses, totes s' allunyan
y desapareixen volant, volant.

Jo, aixis com elles, fulla d' un arbre
retut pe'ls setgles, ferit pe'l llamp,
á la ventura, sense una estrella
que m' acompanye, també me 'n vaig.

Les fulles seques que 'l vent se 'n porta,
¿qui sap hont van?
Jo, fulla mústia, fulla cayguda,
¿qui sap hont vaig?...

Horabaixa, que 'l sol queya
resplendent dins de la mar;
horabaixa, quant la fosca
s' estenia per la vall,
quant les colors s' esmortian
y morian tots los cants,
m' ha respost ab sa veu clara
retrunyint pe' ls comallars,
la campana de l' esglesia
del llogaret amagat
dins un redol d' oliveres,
de tarongers y parrals:

—«Les fulles seques que 'l vent se 'n porta
tantost arriba l' ivern gelat,
no corren tristes á la ventura
ni van perdudes d' ací y d' allá:

Tant si l' oratje bramant alloure
les arrossega pe 'ls arenals,
com si á les ones avalotades
les dona un dia de temporal;

El que féu arbres, fulles y oratjes,
deserts y mars,
sap bé d' hont venen les fulles seques
y sap hont van!...»

A Vos, que tot ho creareu,
que 'u regiu tot y senyau
la via als aixams d' estrelles
que rodolan per l' espay;
á Vos, que desde l' altura
dictau lleys á vents y llamps
y aturau ab grans d' arena
les onades de la mar;

A Vos, que quant sia l' hora
d' acabar tot lo creat,
vos bastará una mirada,
sols un mot per aturar
la llarga corrent de setgles
que corren avalotats
com onades neguitoses
que s' empenyan bramulant;

A Vos, que de res me fereu,
á Vos avuy m' encoman;
siáu ma llum y mon guia
tant per terra com per mar;
mentres duri 'l romiatje
d' aquest mon, no'm deixeu may,
y obriume del cel quant muyra
les portes de bat á bat.

RAMON PICÓ Y CAMPAMAR.

Mallorca-October de 1874.

LO SOBREVIVENT

SONETO

DEDICAT PER SON AUTOR Á EN ANGEL GUIMERÁ.

Des' que la terra esbogerrada gira
Capdellant segles sens parar un' hora,
Tot quant tragina d' altri la mort plora,
Tot quant tragina al naixer d' altri mira.

Rés hi val rés: alló que més admira
En va son dret á subsistir implora:
Un mèt instant; un mèt instant y fora
Entre caixa y bressol tot nat respira.

D' eix trangol de la mar de l' existencia
Un sol náufrech se'n salva per memoria;
Lo virtuós TREVALL, que sempre sura:

Per éll va progressant la humana Ciència,
Per éll formém tots ú' dins de l' Historia,
Per éll l' esvenidor Gloria 'ns augura.

JOSEPH DE LETAMENDI.

TEATRE CATALÁ

ULTIMAMENT, després d' haberse estrenat la comedieta en un acte titulada: *Lo ret de la Sila*, que fora un bonich y fins moral fi de festa, com avans se deya, despullada de certes exageracions, lo mateix autor de ella, lo reputat poeta D. Frederich Soler, ha donat á la escena del Teatre Catalá un nou drama nomenat lo *Contramestre* y qual éxit certament es lo mes capdal dela temporada d' enguany.

Abans d' entrar á l'análissis de la obra, valga per lo que valga, habem de dar á son autor nostra coral enhorabona; no pas per l' éxit, no pas per la válua artística de la obra, sino per sa tendencia manifesta en abandonar lo aparatòs, ó mellor, lo frapant de les exterioritats escéniques que tants cops l' hi habem retret, per entrarsen de plé al estudi de les passions y caràcters que tots temps han constituit la font abundosa y virilment sana de la poesia dramática.

Seguir pas á pas l' home en la naturalesa y endevinar y fixar les ratlles de l' idealitat escénica; esbrinar fins la derrera tela del cor humá pera llegir en totes les conciencies; sostenir un caràcter ab l' unitat de la vida, adhuch en mig del revolt de les passions en que se 'l presente diferentment, com los cayres d' un brillant; expressar ab frase justíssima la veritat del sentiment; aquests son los quatre vents de la poesia dramática y aquests sembla han estat los qui han dirigit á l' autor del *Contramestre* en sa execució.

Apoderat d' un argument per desgracia massa frequent en nostra societat; circumscribintse á personatjes tan naturals, que 's pot dir que 's tractan diariament en nostras relacions; y desarrollant la ac-

ció ab una simplicitat de línees exquisida; ha lograt mes, molt mes, á l' entendre nostre l'autor que no pas ab altres drames seus en que 'l cúmulo de incidents enfoscan l' assumpto principal; en que l' interès excessiu fadiga l' espectador y en que l' aglomeració de personatjes tots quasi tractats ab lo carinyo de principals, atorrollan l' imaginació dels experts y no experts en la elaboració d' obras dramátiques.

Lo Sr. Soler analisant una á una les passions que en lo fondo constitueixen lo *Contramestre*; estudiant los caràcters dels personatjes que son vida de l' argument; arrivant fins al fondo del cor de cada hu, pera llegir ab la intuició del poeta la expressió íntima de la conciencia, ha donada una prova de que volia treballar per l' art al arriscarse á presentar en escena l' obra qual intenció social es potser la mes important de totes quantes nos ha donades sa fecunditat.

Alguns detractors tindrà l'obra, presumim nosaltres, baix lo punt de vista social; mes tota la gent de cor allargarà la ma al qui ab tanta valentía posa certa qüestió en escena. Y deixant corre est assumpto, nos preguntam ¿ha lograt in totum lo que 's proposava l' autor per al devant de l' art?

En l' expressió dels sentiments y passions que en l' obra palpitan, si, no vacilem en afirmarho; desde l' escena á la platea han anades cada vespre de representació del *Contramestre* com á corrents eléctriques, que feyan sentir á tothom uníssonament lo que l' autor describia; amor, remordiment, venjansa, temor, odi, esperansa, tot, tot quan palpita en les diferents situacions de l' obra, l' espectador ho ha sofert y ho ha gosat; ¿mes en la descripció de caràcters ha estat tan acertat? Precís es dirho, de molt no tant y encara menos en lo desenrotllament de l' acció que es en lo que mes tares te lo *Contramestre*.

Lo caràcter del protagonista, que no es pas lo mellor de la obra, te ab tot pinzellades de ma de mestre; l' escena del primer acte ab son fill es acabadíssima; lo cástich que ell meteix s'imposa de no veurer á son fill per un maymes, es assumpto que may s'hauria ocorregut á un autor vulgar, y'ls quatre versos ab que termena la obra son tota la fel que cap en una expressió humana per rebátrela al front de la societat després d' haberla justament y fatal assaborida; emperó aquest caràcter decau; l' home qui fa vint anys que espera venjarse, que te aprop l' hora de realisarla, que la veu mes justa y sancionada pe 'l mancamment de sa muller; ni espera una tocada de piano pera lograla, ni 's para á reflexionar sobre si caurá deshonra á son fill per la mort que fasse. D. Pau que segueix en importancia á n' aqueix personatge es mes sostingut; D. Panxo pot ser es massa grafich en la forma y en alguns punts travesse 'l camp per anarsen á lo

cómich; l' Aufegat es un tipo arrencat del natural empero alguna vegada hi sobra en los salons de D. Pau.

Respecte 'l Capitá, Laura y l' Agregat com personatjes de segon terme y l' últim fins incidental no tenen pero; mes ab lo que no podem convenir es ab la poca importancia donada á Gertrudis, que se la posa á la categoría dels sobre dits que no tenen conciencia del drama que passa al seu entorn. Quin cumul d' escenes dramátiques n' hauria arrencades l' autor, al toparse lo Contramestre ab sa muller! No comprenem com la ha abandonada l' autor, quant fins venia indicat per lo que habem dit que resultava tenir mes tares, lo desenrotllament de l' acció.

Lo terç acte de l' obra resulta lo mes débil y sens esmena, perque la indicació natural es que deu girarhi Gertrudis ab lo Contramestre; y despres de un primer acte del tot bó, despres del segon en que l' interés creix fins al final d' una manera notable, no s' compren com l' autor ha volguda deixar l' obra que s' acabés lligant caps, diguemho aixís, entretenintse mitg acte á descriure lo prólech d' un casament, pera comensar de nou lo desenllás, y acabar-lo d' una manera imperfecte y com si l' autor ni ell meteix n' estés agradat.

Ara no 's pot esmenar res y 'ns dol, perque l' obra hauria quedat de lo mellor de son autor ab un altre terç acte; mes ab tot y aixó veyentla tal com es y no com la voldriam, habem de dir á nostre entendre, que es lo mes bo que ha produhit son autor en sa segona época, diguemho aixís. L' execució fou admirable; lo Sr. Parrenyo hi ha dias que broda 'l seu paper de detalls á que no 'ns te gayre acostumats; lo Sr. Soler y Fontova observadors com sempre han trasportat á l' escena la figura vivent dels personatjes que representan; ajuntem nostres aplausos als del públich al igual que per ells per les Sres. Mirambell y Abella, y 'ls Srs. Fuentes y Cazorro y especialment pel Sr. Goula, que declama son paper d' una manera acabada.

R.

NOVAS

UMPLINT ab excés los compromisos contrets ab nostres subscriptors, acompanya aquest número una copia heliogràfica del magnífich quadro-aquarela *Il Continò*, de Fortuny, que posseheix la Excma. Diputació provincial d' esta ciutat. A la amabilitat del senyor secretari de tan ilustrada corporació, digne intérprete de las aspiracions qu' animan sempre á la mateixa, debém lo poder publicar aquella obra d' art, com deurém lo donar en números successius y sens interrupció, copia de la celebrada estátua de Sunyol feta en bronzo y representant al *Dante*, axís com dels preciosíssims quadros del nomenat gran pintor *La Odalisca* y 'l *Florentino*.

Nos estimula á procehir de tal manera no sols nostre amor vivís-sim al Art en general y als artistes catalans, si que la favorable acullida que la premsa periódica y 'l públich han dispensat á las milloras introduhidas en esta Revista.

Ab lo vinent número regalarém una copia del popular llens del pintor Vayreda titolat: *Las primeras calsas*.

S' ha deixat de publicar á Palma la revista bilingüe *Museo Balear*. Sentim ab tota l' ànima la mort de aquesta publicació que tant contribuia á propagar las lletras catalanas.

Nos ocuparém de la colecció de *Cuadros en prosa* de Joan Pons y Massaveu y de las *Perlas catalanas* llegendas populars de Artur Masriera, abduas posadas á la venta, en lo próximo número.

La Llumanera de Nova-York á més de un retrato de D. Albert de Quintana y de dibuixos d' En Pahissa conté una página de croquis del monastir de Sant Cugat, deguts á alguns sócis de la *Associació d' excursions científicas*.

La Excma. Diputació Provincial, valentse de la *Academia de Bonas lletras*, ofereix una medalla d' or al autor de la millor poesia,

castellana ó catalana, ab motiu del enllás del Rey D. Alfons. Deurán ser enviadas, com es costum en altres certámens, fins al 28 de Febrer al secretari de la *Academia*.

S' está repartint lo volúm del certámen que tingué lloch á Vich per l' inauguració d' aquell ferro-carril.

Lo jove poeta D. Constantí Llombart está traduint al castellá la *Masia dels amors* de D. Francesch Pelay Briz.

En l' *Ateneo Barcelonés* s' han llegit últimament per D. Jaume Collell alguns fragments de *L'Atlántida* ja coneguts y altres completament nous que no desdiuhen dels primers y D. Melcior de Palau ha fet coneixer sa exactíssima traducció del poema.

S' ha repartit un quadern de la importantíssima edició que fa l' Ajuntament de Tortosa del *Libre de les costums escrites* de aquella ciutat; códich municipal notable que 'ns ha llegat la edat mitja. Formará dos tomos *in foleo*, ab lo text catalá ab varietats de diversos códices, la traducció castellana, y notas y concordancias que á judicar per las del quadern primer han de ser notables y utilíssimas. Precedirá á la obra un estudi histórich que 's repartirá al final y que com la traducció y las notas será del Dr. D. Ramon Foguet, una de las eminencias del foro tortosí.—Se suscriu á la llibrería de D. Eudalt Puig. Valdrá cada quadern 10 rals.

Lo savi catedrátich de la escola superior del Notariat, Dr. D. Félix M.ª Folguera, ab aquell profundo coneixement del dret catalá que li es peculiar, ha donat á llum en *La Notaría*, un notable article sobre la *prescripció catalana*, digne complement del admirable tractat que sobre la mateixa publicá en 1875. En ell demostra, ab motiu d' algun error observat en la obra *Derecho civil general y foral de España* avuy en curs de publicació en esta ciutat, que, segons la jurisprudencia del Tribunal supremo, no son prescriptibles á Catalunya los dominis directes, censos y pactes de retro.

S' ha posat en ensaig al *Teatro Catalá* no *Lo Rabadá* del Sr. Feliu, com equivocadament s' ha dit, sino *La ma freda*, del senyor Ubach.

A proposta de la *Associació catalanista d' excursions científicas*, y gracias á la influencia de D. Víctor Balaguer, lo Govern ha destinat vuyt mil pessetas á la conservació del monastir de Ripoll.

Hem rebut la bonica sàrdana llarga, exuberant en recorts de la música popular, de D. Candi Candi, *Las auras de la montanya*, que tant bon efecte nos va fer quan la sentirem executada per la cobla de Castelló de Ampurias que dirigia 'l compositor ampurdanés D. Anton Agramunt, en las últimas festas de la Mercé.

En un dels dias de la próxima setmana dará lectura en l' *Academia de buenas letras* D. Damás Calvet, d' alguns cants de son poema épich *Mallorca Cristiana*. Los fragments que d' aquesta obra coneixém son acabadíssims y tenim la seguretats que sa publicació causarà ver entussiasme.

CONSISTORI

DELS

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

DESDE la publicació del Cartell ab fetxa del 1 de Janer s' ha rebut dintre del temps que marca 'l reglament de la institució la oferta de 'ls següents premis extraordinaris:

PENSAMENT D' OR Y PLATA.—S' entregará aquesta joia de la Excma. Diputació provincial de las Balears al autor de la composició que mes be narre en forma de llegenda ó romans un de 'ls fets mes culminants de la historia local d' aquella provincia ó una de sas populars tradicions.

AGULLA DE PIT D' OR Y PLATA, EN FORMA DE PLOMA AB L' ESCUT DE LA CIUTAT.—Guanyará aquesta joia oferta per lo Municipi de Figueras aquell que millor cante en vers un fet históric del Ampurdá, entenentse per tal la terra compresa desde 'l riu Fluviá fins á la frontera francesa y que actualment constitueix lo partit judicial de Figueras.

MEDALLA DE PLATA.—Torna á oferir esta joia l' Ateneo Barcelonés no adjudicada en anteriors certamens, al mellor estudi crítich sobre 'l següent tema: «Teatre catalá.—Sas tradicions.—Son estat actual.—Fins ahont es convenient son conreu.»

Tot lo que s' anuncia pera coneixement del públich. Barcelona 22 de Janer de 1878.

Per A. del C., lo President, Joseph Lluís Pons y Gallarza.—Lo Secretari, Angel Guimerá.

SUMARI

JOSEPH DE LETAMENDI.. . . .	Carta á La Renaixensa.	41
J PELLA Y FORGAS.	La renaixensa de Irlanda.	44
VÍCTOR BALAGUER.	Aymeric de Peguilhá.	70
MARTÍ GENÍS Y AGUILAR.	De la batalla de Vich á la acció de Roda.	77
DAMAS CALVET.	Esther.	85
RAMON PICÓ Y CAMPAMAR.	Adeu!	87
JOSEPH DE LETAMENDI.. . . .	Lo sobrevivent.	90
R.	Teatre catalá.	90
	NOVAS.	93
	Consistori dels Jochs florals de Barcelona.	96
	LLIBRE DE COSES ASSENYALADES (folletí.)	

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA.—1878.